

VALPAS

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin
alueelliset apuvälinepalveluiden
saatavuusperusteet

VSSHP, Kuntoutusklänikka, Alueellinen apuvälinetoiminta
2005, päivitetty 2008
2. versio

Esipuhe

Suomen lainsäädäntö ei ohjaa täsmällisesti apuvälinepalveluita. Apuvälineiden saatavuus ja luovutuskäytännöt vaihtelevat Suomessa alueittain ja organisaatioittain. (Töytäri 2007).

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen kuntaliitto 2003) tarkoituksena on ohjata ja kehittää apuvälinepalveluja siten, että ne toimivat käyttäjälähtöisesti ja yhtäläisin perustein. Laatusuosituksessa edellytetään, että sairaanhoitopiirit käyvät alueellisesti yhteistyöneuvotteluja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa ja sopivat alueella vallitsevasta apuvälineisiin liittyvästä yhdenmukaisesta käytännöstä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä (VSSHP) 2003 kartoitettiin terveyskeskusten ja kuntien apuvälinepalveluissa käytettävät paikalliset resurssit, apuvälineiden myöntämiskäytännöt, apuvälinepalveluissa ilmenneet ongelmat sekä toiveet ja ehdotukset alueellista yhteistyötä ja suunnitelmaa varten. TYKSin ja terveyskeskusten apuvälinepalveluista vastaavat henkilöt laativat apuvälineiden saatavuusperusteet, jonka mukaan apuvälinehankinnat ja luovutukset toteutetaan yhteneväisesti. Sovittiin alueen toimintakäytännöistä apuvälinepalveluissa ja erityisesti ongelmatilanteissa.

Valpas (Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueellinen apuvälinepalveluiden toimintakäytäntö) -hankkeessa ja päivityksessä on hyödynnetty mahdollisimman monien apuvälinealan asiantuntijoiden mielipidettä ja kokemusta.

Hankkeen yhteydessä perustettiin sähköpostiverkosto apuvälinealan asiantuntijoiden kesken käytävää keskustelua varten. Säännöllisen yhteistyön varmistamiseksi on perustettu työryhmä, joka vastaa vuotuisten, alueellisten koulutus- ja neuvottelupäivien järjestämisestä. Sen tehtävänä on myös käsitellä tämän suosituksen muutosehdotukset sekä toimittaa päivitys. Päivitystyöryhmä valitaan alueellisen apuväline toiminnan neuvottelutilaisuudessa 4 vuodeksi kerrallaan. Valpas-päivitys tehdään tarvittaessa, viimeistään kolmen vuoden välein. Päivityksen aloittaa alueellinen apuvälinekeskus, jonka jälkeen se käsitellään päivitystyöryhmässä. Päivitetty versio toimitetaan VSSHP:n alueen terveydenhuolto- ja apuvälineyksiköille, sosiaali- ja opetustoimeen, KELA:an ja Satakunnan sairaanhoitopiiriin kommentteja varten. TYKSin kuntoutusklinikan ylilääkäri esittää päivitetyt versiot konservatiivisen hoidon tulosryhmän johtoryhmän kokouksessa ja sen jälkeen TYKSin johtajaylilääkäri vahvistaa päivityksen.

Työryhmän puolesta Katri Laimi ja Kaiju Mäkilä

<u>Esipuhe.....</u>	<u>1</u>
<u>1. Johdanto</u>	<u>5</u>
<u>1.1 Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueellinen</u>	<u>5</u>
<u>apuvälinepalveluiden suositus.....</u>	<u>5</u>
<u>1.1.1 Yhdenvertaisuuden periaate kuntien apuvälinepalveluissa</u>	<u>6</u>
<u>1.1.2 Potilaan oikeudet.....</u>	<u>6</u>
<u>1.1.3 Potilaan apuvälinetarpeen yksilöllinen arviointi.....</u>	<u>6</u>
<u>1.2 Apuvälinepalvelun toimintaedellytyksiä.....</u>	<u>7</u>
<u>1.2.1 Kuntoutussuunnitelma apuvälinepalvelun lähtökohtana.....</u>	<u>7</u>
<u>1.2.2 Riittävä resursointi.....</u>	<u>7</u>
<u>2. Apuväline</u>	<u>8</u>
<u>3. Apuvälinepalveluja ohjaavat arvot.....</u>	<u>8</u>
<u>4. Apuvälinepalvelujen järjestäminen ja työnjako.....</u>	<u>9</u>
<u>4.1 Terveydenhuolto</u>	<u>9</u>
<u>4.1.1 Työnjako terveydenhuollon apuvälinepalveluissa VSSHP:n alueella.....</u>	<u>9</u>
<u>4.2 Sosiaalitoimi</u>	<u>10</u>
<u>4.3 Opetustoimi.....</u>	<u>11</u>
<u>4.4 Kansaneläkelaitos.....</u>	<u>11</u>
<u>4.5 Vakuutusyhtiöt.....</u>	<u>12</u>
<u>4.6 Valtiokonttori</u>	<u>12</u>
<u>4.7 Työvoimahallinto.....</u>	<u>12</u>
<u>4.8 Työnantajat.....</u>	<u>12</u>
<u>4.9 Valtion Työvoima- ja elinkeinokeskus (TE-keskus)</u>	<u>13</u>
<u>5. Apuvälinepalveluiden toimijat ja vastuut.....</u>	<u>14</u>
<u>5.1 Apuvälinepalveluiden toimijat.....</u>	<u>14</u>
<u>5.2 Apuvälinealan asiantuntijan vastuu.....</u>	<u>14</u>
<u>5.2.1 Vaitiolovelvollisuus.....</u>	<u>14</u>
<u>5.2.2 Apuvälineiden toimintavarmuuden turvaaminen.....</u>	<u>14</u>
<u>5.2.3 Tiedottaminen.....</u>	<u>15</u>
<u>5.3 Tavoitettavuus.....</u>	<u>15</u>

5.4 Odotusajat apuvälinepalveluissa.....	15
5.5 Apuvälineiden kilpailutus.....	16
5.6 Apuvälineiden kierrättäminen.....	16
5.7 Alueellinen yhteistyö.....	16
5.8 Yhteistyö apuvälinealan asiantuntijoiden ja kuntoutusohjaajien kesken.....	16
5.9 Potilaan matkakustannukset.....	16
6. Apuvälinepalveluprosessi.....	18
6.1.1 Yksityislääkärin ja kuntoutuslaitoksen apuvälinesuositukset.....	19
6.2 Apuvälinetarpeen arviointi.....	19
6.2.1 Ulkokuntalaisten apuvälineet.....	19
6.3 Apuvälineen valinta.....	20
6.4 Apuvälinepäätös.....	20
6.4.1 Apuvälinepäätös terveydenhuollossa.....	20
6.4.2 Apuvälinepäätös sosiaalitoimessa.....	20
6.4.3 Kaksoiskappaleet.....	21
6.4.4 Laitoksessa asuvien yksilölliset apuvälineet.....	21
6.4.5 Jaettu hoitovastuu.....	21
6.4.6 Ulkokuntalaisten tilapäinen apuvälinetarve.....	21
6.4.7 Pakolaisten, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden apuvälineet.....	21
6.4.8 Harrastusvälineet.....	22
6.4.9. Hoitovälineet.....	22
6.5 Apuvälineen luovutus ja käyttöönotto.....	22
6.5.1 Apuvälineiden rekisteröinti.....	22
6.5.2 Apuvälineiden luokitus.....	22
6.5.3 Apuvälineen käytön opetus.....	22
6.5.4 Lainaussopimus.....	23
6.5.5 Apuvälineiden kuljetukset.....	23
6.5.6 Apuvälineiden vakuuttaminen.....	24
6.6 Apuvälineen seuranta.....	24
6.6.1 Asuinkunnan vaihtuessa.....	24
6.7 Apuvälineen huolto ja korjaus.....	25
6.7.1 Potilaan vastuu.....	25

6.8 Apuvälineen palautus.....	25
7. Apuvälineiden saatavuusperusteet Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä.....	26
03 Apuvälineet henkilökohtaiseen	26
lääketieteelliseen hoitoon.....	26
06 Ortoosit ja proteesit.....	32
09 Henkilökohtaisen hygienian ja suojan välineet.....	35
12 Liikkumisen apuvälineet.....	38
15 Kodinhoitovälineet.....	43
18 Asuntojen ja muiden tilojen varusteet ja	43
lisälaitteet.....	43
21 Kommunikointivälineet ja havaitsemisvälineet.....	47
24 Tuotteiden ja tavaroiden käsittely- ja	56
kuljetusvälineet.....	56
27 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet.....	59
työvälineet ja työkoneet.....	59
30 Vapaa-aika ja leikkivälineet.....	59
8. Lähdeaineisto.....	60

1. Johdanto

Jokainen henkilö käyttää päivittäisissä toiminnoissaan välineitä ja työkaluja, joita voidaan kutsua apuvälineiksi. Kun henkilö tarvitsee niitä sairaudesta tai vammasta johtuvan toimintavajavuuden ehkäisemiseen, korjaamiseen tai kompensoimiseen, voi yhteiskunta ottaa vastuuta niiden hankintakuluista. On vaikea aivan tarkasti rajata, mikä on yhteiskunnan kustannettava apuväline ja mikä jää henkilön itsensä kustannettavaksi. Tällä apuvälinepalveluiden alueellisella suosituksella pyritään helpottamaan tätä rajankäyntiä ja antamaan eväitä apuvälinealan asiantuntijoille. Apuvälinealan asiantuntija on henkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista apuvälinepalveluiden toteuttamisesta.

Kunnallisten apuvälinepalvelujen järjestämistä koskeva lainsäädäntö on ns. puitelainsäädäntöä, jossa kuntien velvollisuuksista ei yleensä säädetä täsmällisesti.

Väestön ikääntyessä ja vaikeavammaisten elinmahdollisuuksien lisääntyessä kehittyneiden hoitojen ansiosta myös apuvälinepalveluiden tarve lisääntyy, mutta tehokkaalla palveluiden järjestämisellä, organisaatioiden välisellä työnjaolla ja yhteisillä hankintamenettelyillä voidaan parantaa apuvälinepalveluiden saatavuutta käytettävissä olevilla voimavaroilla.

1.1 Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueellinen apuvälinepalveluiden suositus

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksessa edellytetään sairaanhoitopiirejä sopimaan alueella vallitsevasta apuvälineisiin liittyvästä yhdenmukaisesta käytännöstä. Apuvälinepalvelujen järjestämistä koskevilla alueellisilla ohjeilla pyritään yhtenäistämään soveltamiskäytäntöä ja niillä on tärkeä kuntalaisten yhdenvertaisuutta lisäävä merkitys. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin terveyskeskukset, erikoissairaanhoito ja sosiaalitoimi ovat yhteistyössä laatineet alueellisen apuvälinepalveluiden suosituksen, johon on kirjattu toimintakäytännöt ja apuvälineiden saatavuusperusteet, joiden mukaan apuvälinepalveluita toteutetaan alueellisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Tavoitteena on ollut sopia toimintayksiköiden työnjaosta, poistaa epäselvyyttä myöntäjätahosta ja lisätä yhteistyötä eri hoidonporrastuksen tasojen kesken.

Tämä suositus on lain ja asetuksen säännöksiä täydentävä eikä sillä rajoiteta oikeutta laissa tai asetuksessa turvattuihin oikeuksiin. Lääkinnällisen kuntoutuksen palvelujen piiristä ei voi kaavamaisesti sulkea pois mitään potilasryhmiä, kuten tietyn ikäisiä henkilöitä. Samoin tiettyjen apuvälineiden, esim. ortoosien tai tietyn hintaisten apuvälineiden poissulkeminen sekä potilasmaksujen periminen apuvälineistä, niiden sovituksista, uusimisesta ja huollosta ovat lainvastaisia. Myös apuvälineiden lukumäärää tai niiden uusimista koskevat rajoitukset ovat ristiriidassa lainsäädännön kanssa, jos ne eivät jätä tilaa apuvälineen tarvitsijan yksilöllisen tarpeen huomioon ottamiselle.

Suositukseseen on pyritty kirjaamaan apuvälineiden saatavuuden minimitaso, jonka alittava käytäntö ei täytä enää lainsäädännön osoittamaa velvoitetta, mutta kunta voi halutessaan järjestää palveluita myös yli tämän velvoitteen. Suosituksen laatimisen lähtökohtana ovat yhdenvertaisuus, potilaslähtöisyys ja tarvelähtöisyys.

1.1.1 Yhdenvertaisuuden periaate kuntien apuvälinepalveluissa

Apuvälinepalveluiden järjestäminen on pääsääntöisesti kunnan tehtävä. Apuvälinepalvelut ovat osa terveydenhuollon perusturvaan kuuluvia palveluita, joiden saatavuus on julkisen terveydenhuollon turvattava. Vaikka kunnilla on kansanterveystlain ja erikoissairaanhoidolain soveltamisessa ja toteuttamisessa harkintavaltaa, lainsäädännön hyväksymää erilaisuutta apuvälinepalveluiden toteuttamisessa rajoittavat perustuslain yhdenvertaisuussäännökset. Tästä johtuen harkintavaltaa on käytettävä niin, että kaikilla kunnan asukkailla on mahdollisuus saada palveluja yhtäläisin perustein, jotta alueellinen tasa-arvo toteutuu. Perusteiden tulee olla hyväksyttäviä, ennalta tiedossa olevia ja kohdistua kaikkiin samalla tavoin.

Yhdenvertaisuusperiaate merkitsee myös sitä, että apuvälinepalvelu tulee järjestää samojen periaatteiden mukaisesti riippumatta siitä, syntyykö apuvälineen tarve alku- tai loppuvuonna.

1.1.2 Potilaan oikeudet

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Potilaslain mukaan asiakkaalla on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään ja laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan kansallisuuden, uskonnon, maailmankatsomuksen, poliittisen näkemyksen, rodun, värin, iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, yhteiskunnallisen aseman, sairauden tai vamman vuoksi. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992)

Potilaalle ja tarvittaessa hänen lähihenkilöilleen on annettava monipuolista tietoa apuvälinepalvelun merkityksestä, valintaan liittyvistä eri vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista. Selvitys on annettava siten, että potilas ymmärtää riittävästi sen sisällön. Hänen mielipiteensä on huomioitava apuvälineen valintaa tehtäessä.

Viestinnän tulee olla esteetöntä sekä eri kieltä puhuville että aisti- ja puhevammaisille. Potilaan aloitteesta, mahdollisuuksien mukaan huolehditaan paikalle tulkki, joka voi auttaa aisti- tai puhevammaista tai vieraskielistä ymmärtämään.

1.1.3 Potilaan apuvälinetarpeen yksilöllinen arviointi

Apuvälineiden saamisen edellytyksenä on lääkärin toteama sairaudesta tai vammasta johtuva toimintavajavuus ja sen aiheuttama apuvälineen tarve. Apuvälineiden myöntäminen tapahtuu lääketieteellisin perustein ja on hoitopäätös, asiantuntijaratkaisu, joka tehdään aina yksilöllisen tarveharkinnan perusteella. Tarveperiaate käy ilmi lainsäädännöstä. Se ilmenee erityisesti lääkinnällisen kuntoutuksen asetuksista. Apuvälineisiin ei ole subjektiivista oikeutta, vaan apuvälinealan asiantuntija arvioi niiden tarpeen osana potilaan kokonaishoitoa.

Apuvälinepalvelussa potilas nähdään oman elämänsä asiantuntijana ja apuvälineen valinta perustuu potilaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyöhön, keskinäiseen kunnioitukseen ja tasavertaiseen kohteluun. Yhteistyössä potilaan ja hänen lähihenkilöidensä kanssa selvitetään potilaan toimintakyky, suoriutuminen päivittäisissä toiminnoissa, elämäntilanne, yksilölliset tarpeet sekä apuvälineen käytön tavoite.

1.2 Apuvälinepalvelun toimintaedellytyksiä

1.2.1 Kuntoutussuunnitelma apuvälinepalvelun lähtökohtana

Lääkinnällisen kuntoutuksen asetuksen mukaan kuntoutujalle tulee laatia yhdessä hänen ja tarvittaessa hänen omaistensa kanssa kuntoutussuunnitelma. Kuntoutussuunnitelmassa määritellään tarpeelliset kuntoutustoimenpiteet, huomioidaan apuvälinepalvelut ja sovitetaan ne yhteen sosiaalitoimen, kansaneläkelaitoksen, työvoima- ja opetusviranomaisten sekä kansaneläkelaitoksen ja muiden kuntoutusta järjestävien tahojen antamien palveluiden kanssa. Koska apuvälinepalvelut ovat osa laajempia kuntoutuspalveluita, niiden suunnittelun ja seurannan tulee sisältyä kuntoutussuunnitelmaan aina, kun kuntoutuja tarvitsee apuvälineitä. Kuntoutussuunnitelman toteutumista seurataan ja suunnitelmaa arvioidaan määräajoin.

1.2.2 Riittävä resursointi

Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle on säädetty velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen sekä perustuslain 19 §:ssä velvollisuus turvata jokaiselle riittävät terveyspalvelut. Perustuslain lakisääteisten terveyspalveluiden turvaamisvelvoite tulee ottaa huomioon kunnissa talousarviopäätöksiä tehtäessä ja lakeja sovellettaessa. Kunnille säädetty vastuu terveyspalvelujen järjestämisestä edellyttää, että kunnassa selvitetään tarvittavien palvelujen sisältö ja laajuus.

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen mukaan kuntien päätöksentekijöiden pitää taata kattavat apuvälinepalvelut riittävän ja osaavan henkilöstön avulla. Kansanterveyslakiin ja erikoissairaanhoitolakiin lisättyjen säännösten mukaan terveyskeskuksen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tulee huolehtia siitä, että terveydenhuollon henkilöstö osallistuu riittävästi heille järjestettyyn täydennyskoulutukseen, jonka tarkoituksena on ylläpitää, saattaa ajan tasalle ja lisätä työntekijän ammattitaitoa ja osaamista.

Talousarviosta päättävillä luottamusmiehillä ja asiaa valmistelevilla virkamiehillä on velvollisuus mitoittaa ja varata määrärahat apuvälinepalveluihin tiedossa olevan tarpeen mukaiseksi. Tehokas ja laadultaan hyvä apuvälinepalvelu edellyttää myös, että tiloihin on esteetön kulku kaikille potilaille ja että toimitilat varastotiloineen ovat riittävät ja toimintaan hyvin soveltuvat.

2. Apuväline

Apuväline on lääkinnällisen kuntoutuksen asetuksen mukaan lääkinnällisin perustein todetun toimintavajavuuden korjaamiseen tarkoitettu väline, laite tai vastaava, jota vajaakuntoinen henkilö tarvitsee selviytyäkseen päivittäisissä toiminnoissaan. Apuvälineisiin luetaan myös kuntoutuksessa tarvittavat hoito- ja harjoitusvälineet, jotka on mainittu potilaan kuntoutussuunnitelmassa. Sairaanhoidon liittyvät välineet eivät ole lääkinnällistä kuntoutusta.

Apuväline on käyttäjän, lähihenkilöiden ja ympäristön sekä maksajan kannalta hyvä silloin, kun se ylläpitää tai lisää omatoimisuutta, parantaa elämänlaatua, säästää voimia, ei estä muuta toimintaa tai muiden tehtävien suorittamista, vastaa käyttäjän tarpeisiin, on turvallinen, kestävä ja helppokäyttöinen, vähentää palvelujen ja tukitoimien tarvetta, helpottaa lähihenkilöiden työtä, on asianmukaisesti käytössä, on hinta-laatusuhteeltaan kohdallaan, on vaivaton huoltaa ja on kierrätettävä.

3. Apuvälinepalveluja ohjaavat arvot

Potilaslähtöisyys

Apuvälinearpeen arvioinnin lähtökohtana on potilaan toimintakyky, elämäntilanne, apuvälineen käytön turvallisuus ja käyttöympäristö sekä hänen saamansa muut palvelut. Potilas ja apuvälinealan asiantuntija tekevät apuvälineen arvioinnin yhteistyönä.

Potilas saa käyttöönsä tarkoituksenmukaisen apuvälineen asuinpaikkakunnasta, iästä ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Ammattihenkilöt kohtelevat potilasta kunnioittavasti, hyvien palveluperiaatteiden mukaisesti ja yhdenvertaisesti.

Joustavuus ja saumattomuus

Potilas saa apuvälinepalvelut oikea-aikaisesti ja vaivattomasti niin, että hänen ei tarvitse selvittää eri tahojen työnjakoa. Häntä palvellaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä toimipisteessä niin, että yhteistyö eri organisaatioiden kesken on toimiva. Jos potilas muuttaa toimintayksiköstä tai kunnasta toiseen, apuvälineiden käyttö turvataan jatkossakin.

Laadukkuus

Apuvälinepalvelut järjestetään tehokkaasti ja ammattitaitoisesti. Apuvälinealan asiantuntijat kehittävät ja ylläpitävät ammattitaitoaan täydennyskoulutuksen, verkostoitumisen ja yhteistyön avulla. He toimivat kustannustietoisesti huomioiden apuvälineiden hinta-laatusuhteen ja kierrätettävyyden. Apuvälinepalveluissa noudatetaan yhteisesti sovittua vastuun- ja työnjakoa sekä yhteisiä saatavuusperusteita.

4. Apuvälinepalvelujen järjestäminen ja työnjako

Apuvälinepalvelujen järjestäminen on pääasiallisesti kuntien terveys-, sosiaali- ja opetustoimen lakisääteinen tehtävä. Muita järjestäjiä ovat Kansaneläkelaitos, vakuutusyhtiöt, Valtiokonttori, työvoimahallinto, työnantaja ja Valtion työvoima- ja elinkeinokeskus (TE-keskus).

Apuvälineen tarvitsija voi hankkia myös itse toimintakykyään edistäviä apuvälineitä.

4.1 Terveydenhuolto

Laajin vastuu apuvälinepalveluista on terveydenhuollolla. Terveydenhuolto vastaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluista, jotka järjestetään osana kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa tarkoitettua sairaanhoitoa.

Apuvälinepalvelut ovat lääkinnällistä kuntoutusta, jolla pyritään parantamaan ja ylläpitämään kuntoutujan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä edistämään ja tukemaan hänen elämäntilanteensa hallintaa ja hänen itsenäistä suoriutumistaan päivittäisissä toiminnoissa. Apuvälinepalveluihin kuuluu lääkinnällisen kuntoutuksen asetuksen mukaan apuvälineiden tarpeen määrittely, välineiden sovitus, luovutus omaksi tai käytettäväksi, käytön opetus ja seuranta sekä välineiden huolto. Apuvälineet, niiden sovitus, tarpeellinen uusiminen ja huolto ovat maksuttomia terveydenhuollon palveluja.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluja ohjaavat lait ja asetukset:

ks. www.vsshp.fi/apuväline > lainsäädäntö

4.1.1 Työnjako terveydenhuollon apuvälinepalveluissa VSSHP:n alueella

Sekä kansanterveyslaissa että erikoissairaanhoidolaissa korostetaan toimivan työjaon merkitystä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tulee muodostaa toiminnallinen kokonaisuus.

Perusapuvälineiden osalta periaatteena on, että se terveydenhuollon yksikkö, jolla on potilaan hoitovastuu, vastaa hänen apuvälinepalveluistaan. Perusolettamus on, että hoitovastuu on perusterveydenhuollossa. Hoitovastuulla tarkoitetaan toimintayksikön velvollisuutta laatia potilaan jatkohoito- tai kuntoutussuunnitelma ja toteuttaa palvelut sen mukaisesti.

Potilaan ollessa tutkimuksen tai hoidon vuoksi pitkäaikaisesti erikoissairaanhoidon seurannassa, hoitovastuu on erikoissairaanhoidolla ja se huolehtii silloin myös potilaan apuvälinepalveluista. Tutkimuksen ja hoidon kohteena on oltava silloin se sairaus tai vamma, jonka aiheuttaman toimintavajavuuden vuoksi kyseistä apuvälinettä tarvitaan. Yksittäinen polikliininen käynti sairaalassa katsotaan konsultaatioksi eikä se vielä siirrä hoitovastuuta tai apuvälinepalveluiden järjestämisvastuuta erikoissairaanhoidon yksiköille. Erikoissairaanhoidon eri toimintayksiköt vastaavat aina erikoisapuvälineistä, jotka ovat erityisen kalliita, harvinaisia ja teknisesti tai muuten erityistietämystä vaativia. Varsinais-Suomessa alueellinen apuvälinekeskus vastaa vaativimmista apuvälinepalveluista, lukuun ottamatta näön, kuulon ja hengityksen apuvälinepalveluita, jotka säilyvät erikoissairaanhoidon kyseisillä erikoisaloilla.

Aluesairaalat ovat erikoissairaanhoidon yksiköitä ja myöntävät pääsääntöisesti hoitojaksoon liittyvät apuvälineet, esim. proteesit, ortoosit ja stimulaattorit, jotka tukevat kuntoutumista, mutta hoitovastuun siirryttyä perusterveydenhuoltoon, uusinnat tapahtuvat

terveyskeskuksista. Hoitajakso voi muodostua myös poliklinikkakäynneistä, kun aluesairaalassa on hoitovastuu liittyen sairauteen, joka aiheuttaa apuvälinetarpeen. Aluesairaalat voivat lainata myös hoitajaksoon liittyviä muita apuvälineitä alueellisessa apuvälinetoimintamallissa mukana olevien kuntien asukkaille.

Potilaan siirtyessä erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuollon hoitovastuulle (tai päivävastoin), on riittävästä tiedonsiirrosta huolehdittava, jotta jatkossa apuvälinepalvelut voidaan toteuttaa jouhevasti. Erityisesti moniongelmaisten ja useassa paikassa hoidettavien asiakkaiden kohdalla on yhteisesti sovittava ja sairauskertomukseen kirjattava se, missä potilaan hoitovastuu on.

Yksityissektorilla tehdyn toimenpiteen, esim. leikkauksen, jälkeen tarvittavat julkiselle terveydenhuollolle kuuluvat lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet luovutetaan julkisesta terveydenhuollosta. Kuitenkaan lyhytaikaiseen käyttöön tarvittavaa ortoosia ei katsota lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi. Apuvälinetarpeen arvion tekee julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntija lääkärin lähetteen perusteella.

Keuhkoklinikan hengitysapuvälineet lainataan TYKSin keuhkoklinikalta.

Kommunikoinnin ja tietokoneen käytön apuvälineet lainataan TYKSin alueellisen apuvälinekeskuksen Tikoteekista.

Lasten (0-16v.) apuvälineet lainataan keskitetysti TYKSin apuvälinekeskuksesta ja turkulaisille lapsille Turun terveystoimesta.

Kuulon apuvälineitä lainataan erikoissairaanhoidon sairaaloista ja turkulaisille myös Turun terveystoimesta. Lasten ja vaikeasti kuulovammaisten kuulon apuvälinepalvelut on keskitetty TYKSin korvaklinikkaan.

Näön apuvälineet lainataan keskitetysti TYKSin silmäklinikalta lukuun ottamatta valkoisia keppejä ja nauhureita, jotka on hajautettu terveyskeskusten vastuulle.

4.2 Sosiaalitoimi

Kuntien sosiaalitoimen vastuulla on vammaispalvelulain sekä -asetuksen perusteella lähinnä vammaisen henkilön asumiseen liittyvät välineet ja laitteet, joita ei järjestetä lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen perusteella sekä päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet.

Vammaispalvelulain mukaan kunnan tulee vammaisten palveluja ja tukitoimia kehittäessään ottaa huomioon vammaisten henkilöiden esittämät tarpeet ja näkökohdat. Palvelut ja tukitoimet tulee järjestää niin, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan. Vammaispalvelulain tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Laki korostaa vammaisten henkilöiden oikeutta elää ja toimia samassa elinympäristössä kuin muutkin.

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamiseen oikeutettuna vaikeavammaisena henkilönä pidetään sellaista henkilöä, jolle liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia. Asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista korvataan kohtuulliset kustannukset kokonaan, mikäli hakija on lain tarkoittamalla tavalla vaikeavammaisen, eikä hän ole jatkuvassa laitoshoidon tarpeessa. Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita voivat olla esimerkiksi kiinteästi asennetut henkilönnostolaitteet, kuulovammaisille tarkoitetut valolliset ovikellot tai muut hälytyslaitteet, luiskat ja muut asunnonmuutostyöt.

Harkinnanvaraisesti voidaan korvata vammaiselle henkilölle välineitä, joita hän tarvitsee vammansa tai sairautensa takia liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Näiden välineiden ja laitteiden hankintahinnasta voidaan korvata puolet, ja tällöin ne jäävät potilaan omaisuudeksi. Ne voidaan myös antaa maksutta potilaan käyttöön, jolloin omistusoikeus säilyy kunnalla. Harkinnanvaraisia välineitä, laitteita ja kojeita voivat olla esimerkiksi auto, matkapuhelin tai mikroaaltouuni.

Vammaispalvelulaki on toissijainen. Sen mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammainen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Vammaispalvelulain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaiselle tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Vammaisen henkilön taloudellinen asema ei vaikuta palvelujen ja tukitoimien saamiseen.

Sosiaalitoimi voi halutessaan ostaa apuvälinekeskuksen tarjoamia palveluita. Päivähoidossa käytettävistä henkilökohtaisista apuvälineistä vastaa terveydenhuolto lukuun ottamatta esikouluopetukseen osallistumisen edellyttämiä välineitä.

Sosiaalitoimen vammaispalvelun apuvälinepalveluja ohjaavat lait ja asetukset:

ks. www.vsshp.fi/apuvaline > lainsäädäntö

4.3 Opetustoimi

Perusopetuslain mukaan opetustoimella on velvollisuus järjestää vammaiselle ja muuta erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle maksutta opetuksen osallistumisen edellyttämät koulussa käytettävät koulu- ja luokkakohtaiset erityiset apuvälineet, joita tarvitaan liikkumisessa ja päivittäisissä toiminnoissa. Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus esteettömän opiskelun edellyttämiin erityisiin apuvälineisiin. Opetuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää nämä erityiset apuvälineet, joita ovat mm. hissit, kaiteet, luiskat, laskettavat ja nostettavat pesualtaat sekä erilaiset pulpetit, tuolit ja muut vastaavat välineet. Opetusvälineisiin ja oppimateriaaleihin kuuluvat mm. kommunikointia tukevat materiaalit ja välineet. Perusopetuslaki koskee myös esikouluopetusta päiväkodissa.

Oppilaan henkilökohtaisesti koulussa tarvitsemat lääkinnällisen kuntoutuksen välineet tulevat terveydenhuollon kautta ja peruskoulun 7-9 luokilta alkaen voi anoa tarvittavia vaativia opiskelun apuvälineitä Kelan kautta.

Opetustoimen apuvälinepalveluja ohjaavat lait: ks. www.vsshp.fi/apuvaline > lainsäädäntö

4.4 Kansaneläkelaitos

Kela järjestää ja korvaa apuvälineet, jotka ovat vaikeavammaiselle välttämättömiä työstä tai opiskelusta suoriutumisessa. Vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka ei selviydy työstään tai opiskelustaan ilman suunniteltua apuvälinettä. Apuvälineitä voidaan myöntää aikaisintaan peruskoulun 7. luokalta alkaen silloin, kun apuväline katsotaan tarpeelliseksi myös myöhemmin työelämään tähtäävässä opiskelussa. Apuvälineet annetaan kuntoutujan käyttöön, mutta ne säilyvät Kelan omistuksessa. Kela vastaa apuvälineiden käytön opettamisesta, huollosta ja seurannasta.

Kelan korvaamia apuvälineitä ovat esim. tekniset erityislaitteet, kuten lukutelevisio, piste- ja isonäytöt sekä tietokonelaitteistot.

Kansaneläkelaitoksen apuvälinepalveluja ohjaava laki ja asetus:

ks. www.vsshp.fi/apuvaline > lainsäädäntö. Lisätietoja: www.kela.fi

4.5 Vakuutusyhtiöt

Vakuutusyhtiöt korvaavat liikenne- ja tapaturmavakuutuslain perusteella tarpeelliset ja kohtuulliset kulut, joita aiheutuu toiminnan rajoitusten vuoksi tarvittavista apuvälineistä. Apuvälinetarpeen tulee johtua esimerkiksi korvattavasta liikennevahingosta, työtapaturmasta tai ammattitaudista. Kustannuksina korvataan apuvälineiden määräämisestä, sovittamisesta, hankkimisesta, käyttöön luovuttamisesta, käyttöön harjaannuttamisesta sekä huollosta tai uusimisesta aiheutuvat kulut. Vakuutusyhtiöllä on oikeus valita apuvälineiden toimittaja. Apuvälineen tarve arvioidaan pääasiassa julkisessa terveydenhuollossa.

Apuvälineillä tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön apuvälineiksi katsomia välineitä, sekä sellaisia muita apuvälineitä, joita henkilö tarvitsee vamman aiheuttamien toimintarajoitusten vuoksi. Korvattavia välineitä ovat myös kotona tarvittavat opiskelua helpottavat välineet ja erityiset harrastusvälineet. Vamman edellyttämät apuvälineiden muutostyöt korvataan kokonaisuudessaan.

Vakuutusyhtiöiden apuvälinepalveluja ohjaavat lait: ks. www.vsshp.fi/apuvaline > lainsäädäntö. Lisätietoja: www.vkk.fi

Potilasvakuutuskeskus huolehtii keskitetysti Suomessa sattuneiden potilasvahinkojen korvaamisesta. Vakuutuksesta korvataan vain ylimääräiset vahinkoon liittyvät kulut ja menetykset. Apuvälineet korvataan, jos niiden käyttötarve johtuu potilasvahingosta.

<http://www.potilasvakuutuskeskus.fi>

4.6 Valtiokonttori

Valtiokonttori korvaa asevelvollisille ja puolustuslaitoksen palveluksessa oleville tai sen tehtävään otetuille henkilöille sekä sotainvalideille palveluksesta aiheutuneen ruumiinvamman tai sairauden johdosta tarpeelliset apuvälineet sekä niiden korjaamisen, uusimisen ja käytön opettamisen. Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita voidaan korvata vahingoittuneelle tai sairastuneelle tietyin perustein haitta-asteen perusteella.

Valtiokonttorin apuvälinepalveluja ohjaava laki:

ks. www.vsshp.fi/apuvaline > lainsäädäntö. Lisätietoja: www.valtiokonttori.fi

4.7 Työvoimahallinto

Työvoimahallinto voi korvata vajaakuntoisen henkilön työnantajalle työolosuhteiden järjestelytukea. Tällä tuella työnantaja voi hankkia työkoneita, työtuoleja, erityisvalaisimia ja tietokonelaitteistoja, kehittää työmenetelmiä tai teettää työpaikan muutostöitä, jotka auttavat vajaakuntoisen työntekijän työhön sijoittumista tai tukevat hänen työssä pysymistään. Järjestelytuen enimmäismäärä henkilöä kohden määritellään vuosittain.

4.8 Työnantajat

Työturvallisuuslain mukaan (738/2002) työnantajan on hankittava ja annettava työntekijän käyttöön apuväline tai muu varuste, silloin kun työn luonne, työolosuhteet tai työn tarkoituksenmukainen suorittaminen sitä edellyttävät ja se on välttämätön

tapaturman tai sairastumisen vaaran välttämiseksi. Työpisteen ergonomiassa on otettava huomioon, että työtä kevennetään tarvittaessa apuvälinein ja terveydelle haitalliset käsin tehtävät nostot ja siirrot tehdään mahdollisimman turvallisiksi, milloin niitä ei voida välttää tai keventää apuvälinein.

4.9 Valtion Työvoima- ja elinkeinokeskus (TE-keskus)

Valtioneuvosto on tehnyt päätöksen (512/1999), jonka mukaan TE-keskus korvaa kunnalle apuvälineet, jotka on hankittu:

1. pakolaiselle tai hänen perheenjäsenelleen tai muulle omaiselle, jos perheside oleskeluluvan saaneeseen henkilöön on ollut olemassa ennen tämän maahantuloa Suomeen,
2. ulkomaalaiselle,
 - jolle on myönnetty turvapaikka
 - jolle on myönnetty oleskelulupa kiintiöpakolaisena tai suojelun tarpeen perusteella
 - jolle on tilapäisen suojelun jälkeen myönnetty kolmen vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, ei kuitenkaan opiskelun, työnteon tai ammatin harjoittamisen tai avioliiton perusteella tai,
 - jolle on, hänen haettuaan kansainvälistä suojelua, myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella, tai
 - joka on ulkomaalaislain 93 §:n mukaan otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisen velvoitteen täyttämiseksi.
3. henkilölle, joka on muuttanut entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen ja
 - on saanut ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella oleskeluluvan
 - joka on ollut Suomen kansalainen
 - jonka vanhemmista ainakin toinen on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen
 - jonka isovanhemmista yksi on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen
 - jonka Suomeen muuttanut perheen jäsen täyttää jonkun yllämainituista kohdista

Pakolaisen tai ulkomaalaisen (1-2. kohtien henkilöt) vamman tai sairauden edellyttämät, sosiaali- tai terveydenhuollon myöntämät apuvälineet, joiden kustannukset ovat huomattavat, korvataan enintään kymmeneltä vuodelta, jos henkilö on pitkäaikaisesti apuvälinepalvelun tarpeessa Suomeen saapuessaan. Entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneen henkilön apuvälineet korvataan vastaavasti enintään viideltä vuodelta.

Suomen kansalaisuuden saanut ei kuulu kustannusten korvaamisen piiriin. Heidän apuvälinepalvelunsa hoidetaan samoin kuin muidenkin Suomen kansalaisten.

Lisätietoja: www.te-keskus.fi

5. Apuvälinepalveluiden toimijat ja vastuut

5.1 Apuvälinepalveluiden toimijat

Apuvälinealan asiantuntija on henkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista sekä apuvälinepalvelujärjestelmistä että apuvälineistä. Hän on toistuvasti tekemisissä apuvälinepalveluiden tai apuvälineiden kanssa ja pitää yllä ammattitaitoaan. Apuvälinearpeen arviointia ja valintaa tekevällä henkilöllä on apuväline-tietouden lisäksi tietoa eri sairauksien, vammaisryhmien ja ikääntymisen vaikutuksesta toimintakykyyn.

Apuvälinealan asiantuntijana voi toimia apuväline-tekniikko, fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja, kuulontutkija, puheterapeutti, toimintaterapeutti, apuvälineiden huoltamiseen ja korjaamiseen perehtynyt ammattihenkilö tai muun soveltuvan koulutuksen ja kokemuksen omaava henkilö.

5.2 Apuvälinealan asiantuntijan vastuu

Apuvälinealan asiantuntijoiden vastuulla on potilaslähtöinen ja yksilölliseen tarveharkintaan perustuva apuvälineprosessi. Terveydenhuollon henkilöstö toimii lakien ja asetusten sekä alueellisten ja paikallisten saatavuusperusteiden mukaan. Apuvälinepalvelu edellyttää kaikkien ammattiryhmien yhteistyötä. Apuvälinealan asiantuntija kunnioittaa potilaan etua, itsemääräämisoikeutta ja potilaan ilmaisemaa tahtoa. Apuvälineasiantuntijan on myös toimittava lojaalina työnantajalleen ja yhteiskunnalle sekä huomioitava palveluun ja apuvälineen kustannuksiin liittyvät kysymykset.

5.2.1 Vaitiolovelvollisuus

Apuvälinealan asiantuntijan on noudatettava terveydenhuollon yleisiä salassapitomääräyksiä.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (28.6.1994/559) 17 §: ”Terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen.”

Terveydenhuollon ammattihenkilö joutuu vastaamaan mahdollisesti aiheuttamastaan vahingosta vahingonkorvauslain määräysten mukaisesti. Tietosuoja säilyy kuoleman jälkeen. Erityisesti iäkkäiden, vaikeavammaisten, holhottavien ja alaikäisten potilaiden palvelussa on tärkeää huomioida lähihenkilöt, mutta silloinkin tulee kunnioittaa potilaan etua, itsemääräämisoikeutta ja potilaan ilmaisemaa tahtoa. Omaiset ja potilaan lähihenkilöt eivät saa potilasta koskevia tietoja ilman hänen lupaansa.

5.2.2 Apuvälineiden toimintavarmuuden turvaaminen

Apuvälinealan asiantuntija on velvollinen toteuttamaan tarpeelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että apuvälineen, joka on terveydenhuollon laite tai tarvike:

a) kunto on lain edellyttämällä tasolla;

b) käyttöpaikka, käytön turvallisuuteen vaikuttavat rakennusosat ja rakenteet sekä siihen liittyvät laitteet, tarvikkeet ja varusteet eivät vaaranna terveydenhuollon laitteen tai tarvikkeen suorituskykyä tai käyttäjän tai muun henkilön terveyttä tai turvallisuutta; ja

c) käyttöä koskevat ohjeet ja menettelyt ovat asianmukaiset.

Terveydenhuollon laitteen ja tarvikkeen saa asentaa, huoltaa ja korjata vain henkilö, jolla on tarvittava ammattitaito ja asiantuntemus. Terveydenhuollossa apuvälineisiin tehdyt yksilölliset muutostyöt tulee dokumentoida.

Mikäli apuvälineessä havaitaan ominaisuuksien tai suorituskyvyn muutoksia tai häiriöitä tai sellaisia riittämättömiä merkintöjä tai käyttöohjeita, jotka ovat johtaneet tai olisivat saattaneet johtaa käyttäjän tai muun henkilön terveydentilan vakavaan heikkenemiseen tai kuolemaan, siitä tulee aina tehdä ilmoitus Lääkelaitokselle, jotta mahdollinen riski saadaan muidenkin käyttäjien ja lainaavien tahojen tietoon. Vaaratilanteesta tulee myös ilmoittaa apuvälineen toimittajalle. Vaaratilanneilmoituslomake löytyy KuntoAvusta sekä internetistä osoitteesta:

<http://www.nam.fi/laitevalvonta/vaaratilanteet/index.html>

5.2.3 Tiedottaminen

Apuvälinepalveluista tulee tiedottaa kuntalaisia aktiivisesti, esim. internetin ja esitteiden välityksellä. Tavoitteena on, että tiedonsaanti on esteetöntä kaikille erityisryhmille.

Potilaalle ja tarvittaessa hänen lähihenkilöilleen on annettava selvitys apuvälinepalvelun merkityksestä, eri vaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista. Tarvittaessa paikalle tilataan tulkki vieraskielistä, aisti- tai puhevammaista potilasta varten.

5.3 Tavoitettavuus

Apuvälinepalveluissa asiakkaalla on oltava mahdollisuus saada yhteys apuvälinealan asiantuntijaan arkipäivisin. Jos apuvälinealainamoiden puhelinajat ovat kovin lyhyitä, tulee lisäksi olla käytettävissä puhelinvastaaja tai vastaava, johon asiakkaat voivat halutessaan jättää viestin. Ilman ajanvarausta olevat asiointiajat tulee ajoittaa siten, että asiakkaalla on mahdollisuus asioida apuvälinealainamossa joko aamu- tai iltapäivällä sen mukaan kuin se heille on mahdollista. Siltä varalta, että normaalit asiointiajat ovat sopimattomia, niin on voitava sopia apuvälineen palautuksesta tai noudosta poikkeuksellisesti esim. neuvontaan, joka palvelee iltaisin ja viikonloppuisin.

5.4 Odotusajat apuvälinepalveluissa

Hoitotakuun mukaan perusterveydenhuollossa on otettava yhteyttä potilaaseen kolmessa arkipäivässä yhteydenotosta tai lähetteen saapumisesta. Kolmen kuukauden kuluessa potilaalla on oltava käytössään arvioitu apuväline, tai vähintäänkin sovitus on oltava aloitettu. Erikoissairaanhoidossa apuvälinepalvelun tarpeen arviointi ja yhteydenotto potilaaseen on tehtävä kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta tai potilaan yhteydenotosta. Potilaalla on oltava arvioitu apuväline viimeistään kuuden kuukauden kuluessa (kansanterveyslaki, erikoissairaanhoidolaki, potilaslaki, asiakasmaksulaki).

Kun apuvälineet ovat kotiutuksen edellytys, soveltuvat apuvälineet on toimitettava potilaalle mahdollisimman pian. Tällaisia ovat liikkumisen, WC-toiminnot ja sängystä ylös nousun mahdollistavat apuvälineet.

Potilas voi joskus joutua odottamaan käyttöönsä tarkoituksenmukaisempaa apuvälinettä, mutta odotusajaksi on annettava kotiutumiseen tai liikkumiseen välttämätön korvaava apuväline. Yksilöllisesti sovitettavien apuvälineiden odotusaika on riippuvainen myös apuvälineen myyjän toimitusajoista.

5.5 Apuvälineiden kilpailutus

VSSHP järjestää alueellisen hintakilpailutuksen niistä apuvälineistä, joita hankitaan määrällisesti eniten. Tarjouspyyntöjen kokonaistaloudelliset arviointiperusteet ja tarjousten vertailu valmistellaan TYKSin, aluesairaaloiden ja terveyskeskusten apuvälinealan asiantuntijoiden yhteistyönä. Vertailun perusteella suositellaan kustakin tarjotusta apuvälineryhmästä tarpeellinen määrä apuvälinemerkkejä, joita suositellaan alueellisesti hankittavaksi.

5.6 Apuvälineiden kierrättäminen

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueelliseen apuvälinetoimintaan kuuluvien kuntien osalta apuvälineet ovat yhteisomistuksessa ja vapaasti kierrätettävissä jäsenkuntien kesken. Terveyskeskuksen apuvälinealan asiantuntija voi tarvittaessa tilata apuvälineitä toisesta terveyskeskuksesta tai apuvälinekeskuksesta apuvälineiden hallintajärjestelmän kautta. Tämä ei koske rajatun toimintamallin kuntia.

Kiireelliseen, akuuttiin ja lyhytaikaiseen lainaan, esim. terminaalihoidovaiheessa, voidaan apuvälineitä lainata kaikkien alueen kuntien kesken erikseen sopimalla. Tällöin kuljetuskustannuksista vastaa lainaava taho.

5.7 Alueellinen yhteistyö

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijat muodostavat verkoston, jonka puitteissa järjestetään vuosittain koulutus- ja neuvottelupäiviä. Alueellisten saatavuusperusteiden päivittämisestä ja koulutus- ja neuvottelupäivien järjestämisestä vastaa alueellisesti kattava työryhmä. Se ottaa vastaan tämän suosituksen muutosehdotukset, valmistaa tarpeen mukaan päivitysehdotuksen ja toimittaa sen koko verkoston arvioitavaksi ja esitettäväksi kuntien työryhmille. Hyväksytty ja päivitetty versio toimitetaan kaikkien käyttöön.

5.8 Yhteistyö apuvälinealan asiantuntijoiden ja kuntoutusohjaajien kesken

TYKSin kuntoutusohjaajat tekevät kotikäyntejä potilaiden luo ohjaten, neuvoen ja tukien potilaan ja hänen läheistensä arjessa selviytymistä erilaisin tukitoimin. Potilaan ja heidän läheistensä selviytymistä tukevana toimintana kuntoutusohjaajat osallistuvat joissakin tapauksissa apuvälinepalveluun. Kuntoutusohjaajat toimivat yhteistyössä hoitovastuun mukaisesti muiden työntekijöiden kanssa.

5.9 Potilaan matkakustannukset

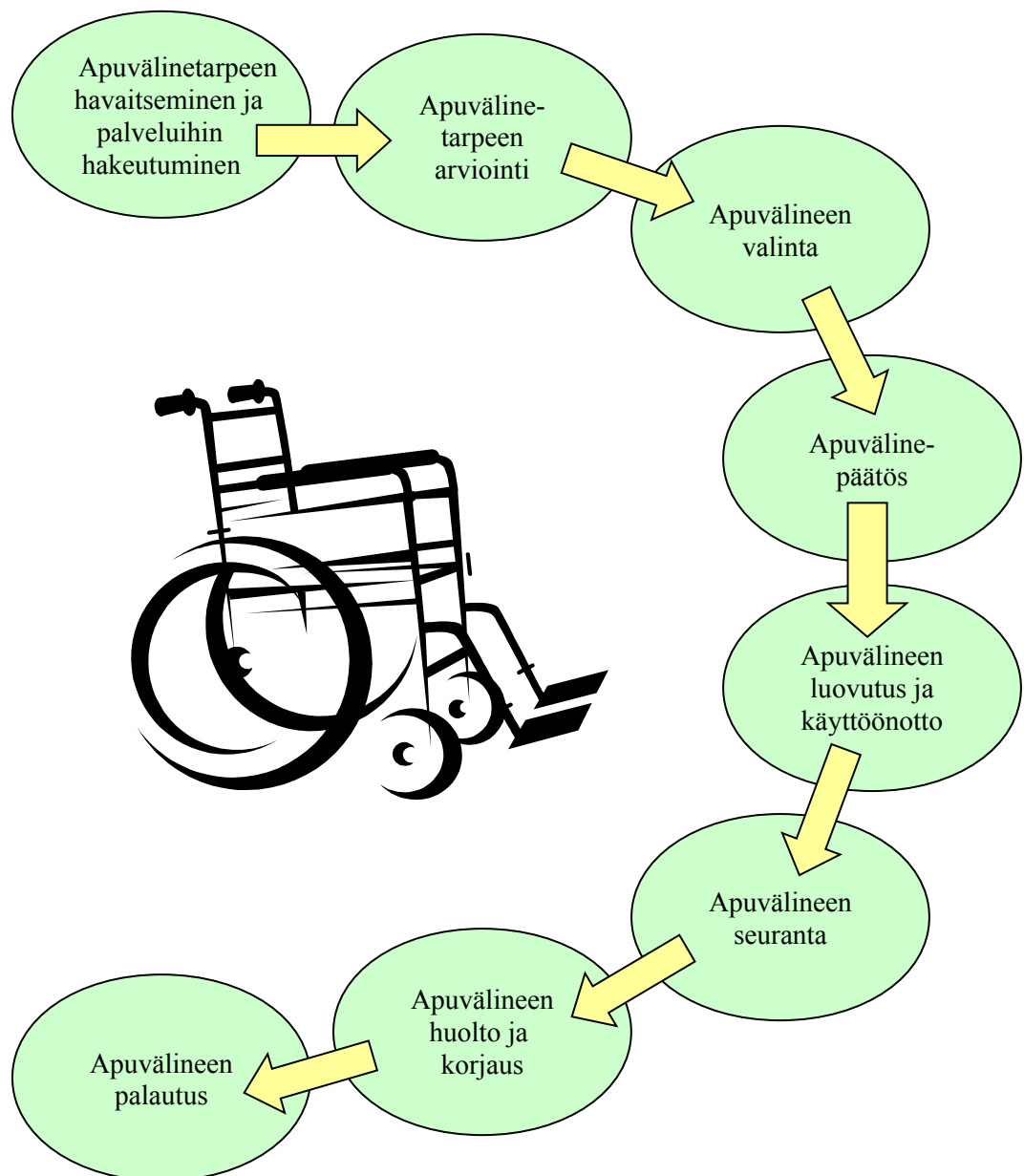
Potilas voi hakea sairauden aiheuttamien apuvälinekäyntien matkakuluista korvausta Kelasta. Tätä varten kyseisen yksikön on kirjoitettava terveydenhuoltolaitoksen/kuntoutuksen palveluntuottajan todistus matkakorvausta varten (SV 67), jossa on myös annettava selvitys muun kuin halvimmän kulkuneuvon, esim. invataksin tarpeellisuudesta. Matkakorvaus tulee hakea kuuden kuukauden kuluessa tehdystä matkasta. Kela voi maksaa korvausta siltä osin kuin ne ylittävät omavastuuosuuden yhteen suuntaan tehdyltä matkalta. Jos matkakustannusten omavastuuosuudet ylittävät kalenterivuoden aikana vuotuisen omavastuuosuuden, Kelan toimisto maksaa ylittävän osan kokonaan.

Kulloinkin voimassa olevat omavastuuosuuksien euromäärät on löydettävissä Kelan julkaisemasta esitteestä tai internet-sivuilta: <http://www.kela.fi> > sairastaminen > matkakulut

6. Apuvälinepalveluprosessi

Apuvälinepalveluprosessi on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja ammatillista toimintaa yhteistyössä potilaan kanssa. Se on osa potilaan kuntoutus- ja hoitoprosessia tai palveluketjua. Apuvälinepalveluprosessin lähtökohtana on vammasta tai sairaudesta johtuva toiminnan häiriö, joka rajoittaa potilaan selviytymistä päivittäisissä toiminnoissa hänen toimintaympäristössään. Tavoitteena on potilaan toimintakyvyn ja itsenäisen selviytymisen tukeminen tarkoituksenmukaisilla apuvälineillä.

Apuvälineprosessin vaiheet:

6.1 Apuvälinetarpeen havaitseminen ja palveluihin hakeutuminen

Apuvälineprosessi alkaa aloitteesta. Aloite syntyy apuvälinetarpeen havaitsemisesta ja apuvälinepalveluun hakeutumisesta. Aloitteen voi tehdä potilas itse, hänen omaisensa tai muu lähihenkilönsä, terapeutti, lääkäri tai muu potilaan tilanteen tunteva sosiaali- tai terveydenhuollon työntekijä ottamalla yhteyttä potilasta hoitavaan tahoon. Mikäli aloite ei kuulu kyseisen yksikön toimialaan, sen työntekijä ohjaa potilaan oikeaan paikkaan.

Erikoissairaanhoidon potilas ohjataan silloin, kun kyseessä on erikoisapuväline, jonka hankintavastuu on erikoissairaanhoidolla tai potilaalla on toimintakyvyn haitta tai rajoitus, jota ei voida ratkaista perusterveydenhuollon asiantuntemuksella. Erikoissairaanhoidon apuvälinepalveluun edellytetään yleensä lääkärin lähetettä, mutta lähetteeksi voidaan hyväksyä myös muun terveyden- tai sosiaalihuollon ammattihenkilön toimeksianto. Lähetteessä tulee ilmetä potilaan henkilötiedot, sairaus, ennuste, toimintakyky ja siinä ilmenevät haitat sekä apuvälinetarpeen kiireellisyys. Lisäksi on hyvä mainita potilaan sen hetkiset apuvälineet ja tukipalvelut. Apuvälinettä uusittaessa lähetettä ei tarvita.

Sosiaalitoimen vammaispalvelusta hakemus on tehtävä aina kirjallisena. Useimmilla kunnilla on erilliset hakulomakkeet. Hakemuksessa tulee käydä ilmi potilaan tarve perusteineen. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan useimmiten lääkärin ja asiantuntijan lausunto sekä kustannusarvio.

6.1.1 Yksityislääkärin ja kuntoutuslaitoksen apuvälinesuosituks

Yksityislääkärin ja kuntoutuslaitoksen suositus toimii terveydenhuollossa suuntaa antavana aloitteena, joka arvioidaan kussakin yksikössä erikseen. Apuvälinepalveluprosessi tapahtuu yksilöllisen arvioinnin perusteella siellä, missä on potilaan hoitovastuu.

6.2 Apuvälinetarpeen arviointi

Apuvälinealan asiantuntija arvioi apuvälinetarpeen. Arvioinnin lähtökohtana on potilaan toimintakyky, suoriutuminen päivittäisissä toiminnoissa, halu toimia ja osallistua, apuvälineen käytön turvallisuus, toimintaympäristö, hänen saamansa muut palvelut ja elämäntilanne sekä näistä nousevat yksilölliset tarpeet. Yhteistyössä potilaan ja hänen lähihenkilöidensä kanssa selvitetään apuvälineen käytön tavoite. Arvioinnissa huomioidaan potilaan vamman/sairauden laatu, mahdolliset aikaisemmat apuvälineet sekä kuntoutus- ja palvelusuunnitelmat. Potilaalle tehdään suunnitelma apuvälineen hankkimiseksi, mikäli arvioinnin perusteella todetaan, että apuväline helpottaa suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa tai se merkittävästi ehkäisee sairaudesta johtuvaa toimintakyvyn alenemista.

Jos apuväline ei auta potilaan suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa, hänet ohjataan muiden palveluiden piiriin. Jos tavoitteena on ensisijaisesti esim. palvelutalon hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, apuvälinettä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

6.2.1 Ulkokuntalaisten apuvälineet

Opiskelun tai muun syyn takia muulla paikkakunnalla kuin kotikunnassaan asuvien asiakkaiden apuvälinepalvelut on syytä sopia yhteisesti asuinpaikkakunnan ja kotikunnan kesken. Uusia apuvälineitä hankittaessa on aina ennen sovitusta otettava yhteyttä apuvälineen maksavaan tahoon.

6.3 Apuvälineen valinta

Tavoitteena on löytää potilaan tarpeisiin, toimintakykyyn ja toimintaympäristöön soveltuva apuväline. Potilaalle tulee antaa monipuolista tietoa, jotta hän voi osallistua apuvälineen valintaan ja on tietoinen valintaan vaikuttavista tekijöistä. Joidenkin apuvälineiden kohdalla on tarkoituksenmukaista sovittaa eri apuvälinemalleja. Aina kun mahdollista, sovitus tulee tehdä potilaan omassa toimintaympäristössä. Sovituksen yhteydessä arvioidaan potilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineen ja ympäristön muutostyöt. Sovituksen perusteella päädytään potilaalle soveltuvaan apuvälineratkaisuun yhteistyössä hänen kanssaan.

6.4 Apuvälinepäätös

6.4.1 Apuvälinepäätös terveydenhuollossa

Terveydenhuollossa apuvälinepäätös on lääkärin tekemä hoitopäätös, mutta apuvälinetarpeen voi todeta ja apuvälineen luovuttamisesta voi päättää muikin terveydenhuollon ammattihenkilö, esim. fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja, puheterapeutti, toimintaterapeutti tai muun vastaavan koulutuksen saanut henkilö, organisaatiossa sovitun työnjaon mukaisesti. Kielteinenkin apuvälinepäätös huolellisine perusteluineen tulee aina kirjata potilaan sairauskertomukseen.

Potilaslain ja hallintolain mukaan potilasta tulee informoida häntä koskevasta apuvälinepäätöksestä. Mikäli potilas on päätökseen tyytymätön, on hyvän hallinnon mukaista kertoa potilaalle tällöin hänen käytettävissään olevista ja seuraavassa todetuista vaihtoehtoista.

Lain mukaan lääkärin tekemiin sairaanhoitoa koskeviin päätöksiin ei voi hakea muutosta. Mikäli potilas on tehtyyn ratkaisuun tyytymätön, on potilaan aiheellista ottaa ensisijaisesti yhteyttä kyseisestä päätöksestä vastaavaan henkilöön. Potilaalla on myös mahdollisuus tehdä päätöksestä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain tarkoittama muistutus terveydenhuollon toimintayksikössä terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle.

Apuvälinepäätös on luonteeltaan paitsi hoitopäätös, niin myös kuntayhtymän tai kunnan maksuvelvollisuutta koskeva päätös, koska siinä ratkaistaan muun ohella se onko potilaalla oikeus saada tietty apuväline kuntayhtymän tai kunnan kustannuksella. Vaikka hoitopäätöksestä ei voi sinänsä valittaa, voi potilas edellä mainittujen keinojen lisäksi saattaa tämän kunnan tai kuntayhtymän maksuvelvollisuutta koskevan asian ns. hallintoriita-asiana Turun hallinto-oikeuden tutkittavaksi. Apua tätä koskevan hakemuksen laatimiseen voi saada oikeusaputoimistosta. Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään lakiin perustuva oikeudenkäyntimaksu (tällä hetkellä 80€).

6.4.2 Apuvälinepäätös sosiaalitoimessa

Sosiaalitoimessa viranhaltija tai lautakunta tekee päätöksen vammaispalvelusta hakemuksen, kotikäynnin ja tarvittavien liitteiden perusteella. Potilas saa päätöksen aina kirjallisena, jossa on mukana muutoksenhakuohjeet.

Mikäli potilas on tyytymätön sosiaalitoimen vammaispalvelun viranhaltijan tekemään päätökseen, hän voi esittää 14 vuorokauden kuluessa oikaisupyynnön sosiaalilautakunnalle. Sosiaalilautakunnan päätökseen tyytymätön voi edelleen valittaa hallinto-oikeuteen ja sen jälkeen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

<http://www.oikeus.fi/index.htm> > tuomioistuimet

6.4.3 Kaksoiskappaleet

Apuvälineitä ei pääsääntöisesti myönnetä kaksin kappalein. Hoitovastuussa oleva taho voi kuitenkin harkintansa mukaan myöntää toisen vastaavan apuvälineen kotiin ja toisen esim. hoitopaikkaan tai kouluun silloin, kun se on toiminnallisesti tarpeellista. Pyörätuolin käyttäjä voi uuden pyörätuolin saatuaan pitää entisen pyörätuolinsa varatuolina, mikäli apuvälinealan asiantuntija arvioi sen tarpeelliseksi.

6.4.4 Laitoksessa asuvien yksilölliset apuvälineet

Terveydenhuolto vastaa hoitovastuunsa mukaan yksilöllisesti sovitettavista apuvälineistä laitoksessa asuvalle asukkaalle, jolla on kunnan pitkäaikaishoitopäätös.

Laitokset vastaavat tavanomaisesta välineistöstään, kuten potilasnostimista, sängyistä, kävelytelineistä, pyörätuoleista, suihkutuoleista ja muista apuvälineistä. Jos potilas muuttaa pitkäaikaispäätöksellä laitokseen, hän saa ottaa yksilölliset liikkumisen apuvälineet mukaansa, mutta käyttötarpeen lakattua ne palautetaan myöntäneelle taholle.

Erityishuoltopiiri vastaa pitkäaikaishoitopäätöksellä erityishuoltopiiriin laitoksessa asuvan apuvälineistä. Jos potilas muuttaa erityishuoltopiiriin laitokseen, hän saa ottaa yksilölliset apuvälineet mukaansa veloituksetta, mutta käyttötarpeen lakattua ne palautetaan myöntäneelle taholle. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977)

Yksityisten laitosten, esim. hoitokotien, pitkäaikaishoidon sopimuksiin tulee kirjata palveluntuottajan vastuulle kuuluvat apuvälineet. Yksityisiin laitoksiin ei hankita apuvälineitä lääkinnällisen kuntoutuksen varoista hoitohenkilökunnan ergonomian parantamiseksi vaan työtä keventävät apuvälineet hankkii työnantaja (työturvallisuuslaki (738/2002)). Myös palvelutalossa apuvälineet hoitohenkilökunnan ergonomian parantamiseen kustantaa työnantaja silloin, kun asukas ei ole pelkästään vuokralla vaan palvelutalo järjestää myös hoitohenkilökunnan palvelut.

6.4.5 Jaettu hoitovastuu

Jaettu hoitovastuu on mielekästä toteuttaa silloin, kun on kyseessä nopeasti etenevä sairaus, esim. ALS tai muu sellainen sairaus, jossa tilanne muuttuu nopeasti. Silloin tarvittava perusapuväline järjestetään hoidon porrastuksen miltä tahansa tasolta riippumatta siitä, missä potilaan varsinainen hoitovastuu on. Erikoisapuvälineet tulevat aina erikoissairaanhoidon kautta.

6.4.6 Ulkokuntalaisten tilapäinen apuvälinetarve

Kunnassa vieraileville voidaan antaa akuuttiin tai lyhytaikaiseen tarpeeseen apuvälineitä, esim. kynänsauvat tai vierailun mahdollistamiseksi esim. WC-huonetuoli, WC-korotus tms. Laina kirjataan silloin paikkakunnalla asuvan isännän/emännän nimiin.

6.4.7 Pakolaisten, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden apuvälineet

Pakolaisen tai ulkomaalaisen vamman tai sairauden edellyttämät, sosiaali- tai terveydenhuollon myöntämät apuvälineet, joiden kustannukset ovat huomattavat, TE-keskus korvaa kunnalle enintään kymmeneltä vuodelta, jos henkilö on pitkäaikaisesti apuvälinepalvelun tarpeessa Suomeen saapuessaan. Entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneen henkilön apuvälineet korvataan vastaavasti enintään viideltä vuodelta. Suomen kansalaisuuden saaneen potilaan apuvälinepalvelut hoidetaan samoin kuin muidenkin Suomen kansalaisten.

Pakolaisten, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden apuvälinetarve arvioidaan ja apuvälineen sovitukset tehdään terveystoimessa alueellisen työnjaon mukaisesti.

Laskukopiot lähetetään lääninhallitukselle, joka veloittaa kuluneen summan vuoden loputtua TE-keskukselta. TE-keskus korvaa hankitut apuvälineet seuraavan vuoden aikana. Väline rekisteröidään normaalisti apuvälinerekisteriin.

6.4.8 Harrastusvälineet

Vammaisen henkilön vapaa-ajan suoriutumisessa tarvittavat välineet ovat vammaispalvelun harkinnanvaraisia välineitä, joita potilas voi hakea oman kuntansa sosiaalitoimelta.

Terveystieteiden tutkimuskeskus ei lainaa harrastusvälineitä. Palautuneita, poistettavia pyörätuoleja voidaan antaa apuvälinekeskuksesta myös harrastuskäyttöön, jolloin potilas vastaa itse mahdollisista muutostöistä ja korjauskustannuksista.

6.4.9. Hoitovälineet

Hoitovälineet eivät pääsääntöisesti ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

6.5 Apuvälineen luovutus ja käyttöönotto

Potilas saa apuvälineen pääsääntöisesti lainaksi. Luovutuksen yhteydessä varmistetaan apuvälineen sopivuus, tehdään tarvittavat säädöt ja annetaan tai järjestetään käytön opetus. Lainaksi annettavan apuvälineen luovutuksen yhteydessä terveydenhuollossa tehdään kirjallinen lainaussopimus, josta ilmenee luovuttaneen yksikön ja potilaan yhteystiedot sekä ohjeet apuvälineen huolto- ja palautusmenettelystä. Apuvälineen kuljetus on pääsääntöisesti potilaan vastuulla.

6.5.1 Apuvälineiden rekisteröinti

Kierrätettävät apuvälineet tulee rekisteröidä ja yksilöidä niin, että apuvälineiden seuranta on mahdollista. Apuvälineet tulee myös merkitä niin, että niistä voidaan nähdä mikä tahansa ne omistaa. Tämä helpottaa apuvälineiden palauttamista oikeaan paikkaan.

6.5.2 Apuvälineiden luokitus

Apuvälineitä lainattaessa tulee käyttää KuntoApu-luokituksen mukaisia koodeja, jotta apuvälineryhmittäin on mahdollista saada luotettavia tilastoja. Suomessa on käytössä vammaisten henkilöiden apuvälineiden luokittelussa eurooppalainen standardi EN ISO 9999. Suomen Standardisoimisliitto julkaisee luokitusta nimellä: Vammaisten Apuvälineet. Luokitus ja terminologia. Viimeisin versio on vahvistettu ja suomennettu vuonna 2008.

6.5.3 Apuvälineen käytön opetus

Apuvälineen käytön opetuksella varmistetaan, että potilas ja tarvittaessa hänen lähihenkilönsä hallitsevat apuvälineen tarkoituksenmukaisen ja turvallisen käytön. Apuvälinealan asiantuntija ohjaa ja opettaa potilaalle apuvälineen käytön joko luovutuksen yhteydessä tai erikseen sovitulla tavalla. Hän kertoo potilaalle myös apuvälineen toimintaan liittyvistä teknisistä ominaisuuksista sekä antaa ohjeet apuvälineen kunnossapidosta ja huoltomenettelystä. Ohjeet annetaan suullisesti ja tarvittaessa kirjallisesti tai kuvallisesti. Vaativien apuvälineiden kohdalla tulee huolehtia riittävästä harjoittelusta ja opastuksesta.

6.5.4 Lainaussopimus

Lainaksi annettavan apuvälineen luovutuksen yhteydessä terveydenhuollossa tehdään kirjallinen lainaussopimus. Lainaussopimuksessa tulee käydä ilmi seuraavat asiat:

- lainaavan yksikön nimi, käynti- ja postiosoite, puhelinnumero, asiointiaika ja mahdollinen sähköpostiosoite
- lainaajan nimi, osoite ja henkilötunnus
- lainattavat apuvälineet ja niiden yksilöintitunnukset
- lainausehdot
- laina-aika
- maininta siitä, että lainaava taho voi tarvittaessa pyytää lainaajan apuvälinetietoja hoidon porrastuksen eri tasoilta
- maininta siitä, että lainaussopimus on laadittu kahtena samanlaisena kappaleena, toinen apuvälineen lainaajalle ja toinen omistajalle eli myöntäjälle
- apuvälineen luovuttavan henkilön nimi
- lainaajan tai hänen edustajansa allekirjoitus, jolla hän myöntää vastaanottaneensa apuvälineen ja sitoutuu noudattamaan lainaussopimuksen ehtoja

Lainaussopimuksen lainausehdoiksi suositellaan:

1. Apuväline on X:n omaisuutta ja se annetaan henkilökohtaiseen käyttöön. Sitä ei saa siirtää eikä luovuttaa toiselle henkilölle.
2. Apuvälineen saajan tulee hoitaa apuvälinettä huolellisesti ja noudattaa sen käytöstä annettuja ohjeita. Ohjeiden vastaisesta käytöstä ja huolimattomuudesta aiheutuneet vahingot X:n omaisuudelle potilas on velvollinen korvaamaan. Apuvälineen käyttäjän vastuu koskee myös varkaustapauksia.
3. Mikäli apuväline on huollon tai korjauksen tarpeessa, ottakaa yhteyttä: X. X ei korvaa huoltoja tai korjauksia, jotka potilas on itse tilannut ulkopuoliselta taholta ilman asianomaisen lupaa. X ei myös korvaa luvattomasta korjauksesta mahdollisesti aiheutuneita ongelmia/haittoja.
4. Apuväline palautetaan puhdistettuna, kun se on käyttäjälleen tarpeeton. Mikäli määräaikaiseksi myönnettyä apuvälinettä ei palauteta sovittuun päivämäärään mennessä, eikä lainan jatkosta ole sovittu, potilas sitoutuu korvaamaan välineen arvon. Mikäli apuväline ei ole tarkoituksenmukaisessa käytössä, X pidättää itsellään oikeuden saada sen takaisin.
5. Mikäli potilas muuttaa X:n toimialueen ulkopuolelle, ottakaa yhteyttä: X

Ennen lainaajan tai hänen edustajansa allekirjoitusta lainaussopimuksessa on hyvä lukea vakuutus: Olen (tänään) vastaanottanut edellä määritellyn apuvälineen ja tutustunut lainaussopimuksen ehtoihin ja sitoudun noudattamaan niitä.

Lainaussopimuksen lopussa on hyvä olla paikka apuvälineen vastaanottajan allekirjoitukselle, nimen selvennykselle, paikalle ja päivämäärälle palautusta varten. Tämä muistuttaa potilasta palalutusvelvollisuudesta ja on hyödyllinen silloin, kun apuväline palautetaan poikkeukselliseen paikkaan.

Allekirjoitettu lainaussopimus tulee säilyttää niin kauan kuin apuväline on lainassa.

6.5.5 Apuvälineiden kuljetukset

Apuvälineen kuljetus on ensisijaisesti potilaan vastuulla silloin, kun apuvälinkuljetus on hänelle mahdollista tavanomaisin keinoin, esim. omalla autolla tai taksilla. Kotihoitosätkyjen, nostolaitteiden ym. isojen apuvälineiden kuljetuksista vastaa

apuvälineen myöntänyt yksikkö. Potilaan muuttaessa asunnosta toiseen, hän vastaa itse muuttokustannuksista.

6.5.6 Apuvälineiden vakuuttaminen

Potilaan kannattaa ilmoittaa hallussaan olevat apuvälineet omaan kotivakuutukseensa mahdollisten vahinkojen varalta. Korvattavia vahinkoja voivat aiheuttaa muiden muassa palo ja noki, sähköilmiö, räjähdys, varkaus, murto, vahingonteko tai ryöstö. Jos potilas ottaa matkalle mukaan apuvälineitä, ne on syytä mainita vahingoittumisen tai anastamisen varalta matkatavaravakuutuksessa.

VSSHP ottaa liikennevakuutuksen sähköpyörätuoleille ja sähkömopoille liikennevahingon varalta. Vahingon sattuessa liikenteessä vakuutus korvaa normaalin liikennevakuutuksen tapaan vastapuolen materiaalivahingot ja molempien osapuolten henkilövahingot, mikäli apuvälineen käyttäjä todetaan syylliseksi. Tuolloin vakuutus ei korvaa sähköpyörätuolille aiheutuneita vahinkoja. Ne korvataan siinä tapauksessa, että vastapuoli on syyllinen aiheutuneeseen vahinkoon. Potilaan kannattaa lisäksi ilmoittaa sähköpyörätuoli tai sähkömopo kotivakuutukseensa ja harkita tarvittaessa lisävakuutusturvaa.

6.6 Apuvälineen seuranta

Apuvälineen käytön seurannan tavoitteena on, että käyttäjällä on hänelle soveltuva, toimiva ja hänen käyttötarkoitustaan vastaava apuväline, joka on säännöllisessä käytössä ja teknisesti toimintakunnossa. Pitkäaikaiseen tarpeeseen luovutettujen apuvälineiden toimivuutta, vaikuttavuutta, potilaalle sopivuutta, käyttökuntoisuutta ja käyttöastetta tulee seurata. Kotisairaanhoidon ja kotipalvelu/kotihoito seuraavat apuvälineiden käyttöä ja tämän yhteistyön kehittämiseen kannattaa panostaa. Seurannan yhteydessä saadaan tietoa käyttäjän mahdollisista sairauden tai elämäntilanteen aiheuttamista muutoksista. Tarvittaessa arvioidaan uusi apuvälinetarve ja käynnistetään apuvälinepalveluprosessi uudelleen. Apuväline on myös saattanut jäädä potilaalle tarpeettomaksi tai siitä ei ole enää toivottua hyötyä.

Seuranta kuuluu kaikille käyttäjän kanssa tekemisissä oleville, kuten omaisille, avustajille, terveydenhuollon ja kotipalvelun työntekijöille. Apuvälineen luovuttanut yksikkö voi kerätä tietoja apuvälineen käytöstä myös seurantalomakkeilla, potilas palautekyselyillä ja mittareilla. Kaikkia potilaita koskevaa seurantaa suositellaan tehtäväksi apuvälinerekisterin päivittämiseksi ja mahdollisten muuttuneiden tilanteiden esille nostamiseksi.

Kuolleiden henkilöiden käytössä olleet palautumattomat apuvälineet kartoitetaan kuukauden välein, jotta palauttamatta jätetyt apuvälineet saadaan kiertoon.

6.6.1 Asuinkunnan vaihtuessa

Potilaan vaihtaessa asuinkuntaa Suomessa, yksilölliset apuvälineet siirtyvät hänen mukanaan veloitusetta uuden kotikunnan apuvälinepalveluista vastaavan tahon omistukseen. Potilaan uusi kotikunta vastaa jatkossa apuvälineiden huollosta ja niiden kustannuksista. Potilaan velvollisuus on ilmoittaa asuinkunnan vaihdosta apuvälineen myöntäneelle taholle, jotta apuvälineistä voidaan antaa tieto uuteen kotikuntaan. Tästä velvollisuudesta tulee mainita lainaussopimuksessa. Apuvälineiden muuttokustannuksista potilas vastaa itse.

Ulkomaille muutettaessa asiasta on sovittava erikseen apuvälineen myöntäneen tahon kanssa.

6.7 Apuvälineen huolto ja korjaus

Apuvälineen huolto- ja korjauspalvelun tavoitteena on, että potilaalla on käytössään toimiva ja turvallinen apuväline. Huollosta ja korjauksesta vastaa se taho, joka sen on myöntänyt. Apuvälineitä saa asentaa, huoltaa sekä korjata vain henkilö, jolla on tarvittava ammattitaito ja asiantuntemus. Kun apuväline on huollossa tai korjauksessa, tilalle annetaan toinen apuväline aina, kun se on mahdollista. Tarvittaessa potilaalle tiedotetaan muista palveluista, jotka korvaavat apuvälineen tilapäistä puutetta.

Kun potilas on saanut sosiaalitoimelta avustusta apuvälineen hankintaan, se on potilaan omaisuutta ja hän vastaa itse sen huollosta ja korjauksesta.

6.7.1 Potilaan vastuu

Apuvälineen pitäminen käyttökuntoisena on potilaan vastuulla. Potilaan tai hänen lähihenkilöittensä velvollisuus on huolehtia apuvälineen käyttökunnosta kuten puhdistuksesta, renkaiden ilmauksesta, ruuvien kiristämisestä, paristojen vaihtamisesta yms. Mikäli huolto- tai korjaustarvetta ilmenee, hänen tulee olla välittömästi yhteydessä apuvälineen lainanneeseen tahoon ja sen apuvälinehuollosta vastaavaan yksikköön korjauksen järjestämiseksi. Apuvälineen myöntänyt taho ei korvaa huoltoja tai korjauksia, jotka potilas on itse tilannut ulkopuoliselta taholta ilman apuvälineen myöntäjän lupaa. Potilas tai hänen lähihenkilönsä eivät saa itse korjata eivätkä tehdä muutostöitä apuvälineeseen. Potilas on velvollinen korvaamaan apuvälineen rikkoutumisesta aiheutuneet kulut, jotka ovat syntyneet huolimattomasta tai ohjeiden vastaisesta käytöstä vahingonkorvauslain perusteella.

6.8 Apuvälineen palautus

Kun lainaksi annetun apuvälineen käyttötarve tai laina-aika päättyy, se tulee viipymättä palauttaa samaan yksikköön, josta se on saatu lainaankin. Mikäli apuvälineen käyttötarve jatkuu määräajan jälkeen, potilaan tulee ottaa yhteyttä apuvälineen lainanneeseen tahoon, jonka yhteystiedot löytyvät lainaussopimuksesta. Apuväline tulee aina palauttaa puhdistettuna.

Apuvälineen palauttamatta jättämisestä seuraa kaksi peräkkäistä palautuskehotuskirjettä ja ellei apuvälinettä pyynnöistä huolimatta palauteta, siitä seuraa apuvälineen korvausvelvollisuus vahingonkorvauslakiin perustuen. Asiakkaalta laskutetaan apuvälineen arvo. Apuvälineen arvo on sen hankintahintaan ja keskimääräiseen käyttöikänsä perustuva jäännösarvo.

7. Apuvälineiden saatavuusperusteet Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä

03 APUVÄLINEET HENKILÖKOHTAISEEN LÄÄKETIETEELLISEEN HOITOON

03 03 Hengityshoivovälineet

03 03 03 Hengitysilmanlämmittimet

Hengitysilman lämmittämiä ei myönnetä lääkinällisenä kuntoutuksena.

03 03 06 Lääkesumuttimet

Pääsääntöisesti lääkesumuttimet ovat hoitovälineitä, joita ei myönnetä lääkinällisenä kuntoutuksena. Lääkesumutin voidaan lainata lääkesuihkeen vaihtoehtona lääkärin arvion perusteella TYKSin keuhkosairauksien klinikan keuhkoahatuma- tai astmapotilaille myös lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

03 03 12 Hengityslaitteet

C-PAP-laite lainataan TYKSin keuhkosairauksien klinikalta unitutkimusosaston tai unipoliklinikan suosituksesta keuhkoklinikan uniapneapotilaille. Lasten teho-osastolla arvioidaan lasten C-PAP-laitetarve kustannusten kohdentuessa apuvälinekeskukseen.

Kaksoispaineventilaattori lainataan TYKS:n keuhkosairauksien klinikalta hengitysvajauksesta kärsiville keuhkoahatumatauti- ja keuhkofibroosipotilaille ja adaptiivinen servoventilaattori keuhkoklinikan Cheyne-Stokes-potilaille hoitavan keuhkolääkärin arvion perusteella. Muille kuin keuhkoklinikan potilaille hengityslaitteet lainataan apuvälineyksiköstä. Aikuispotilaiden tarvearviosta ja käytön opastuksesta huolehtivat keuhkoklinikka tai hengitystukiyksikkö, lapsipotilailla lastenklirikka.

CPAP- ja kaksoispaineventilaattorihoidon yhteydessä keuhkoklinikka lainaa potilailleen hoitavan lääkärin harkinnan perusteella kylmäilmakostuttimen ja yllilääkärin erillisen harkinnan perusteella lämminvesikostuttimen. Hengitystukiyksikkö suosittaa hengitysvajepotilaalle (sekä aikuiset että lapset) integroitua lämminvesikostutinta, kun kaksoispaineventilaattorin tarve on koko yön tai potilaalla on kliininen limaongelma. Kustannukset kohdistuvat tällöin ennen hengityshalvauspäätöstä apuvälinekeskukseen, hengityshalvauspäätöksen jälkeen hengitystukiyksikköön. Jos neurologinen hengitysvajepotilas on kaksoispaineventilaattorin varassa 16-24 h/vrk, laitteeseen hankitaan ulkoinen akku.

Ammattinsa takia kodin ulkopuolella yöpymään joutuva C-PAP-laitetta käyttävä ammattiautoilija saa akkumuuntimen lainaksi keuhkoklinikalta. Muut potilaat joutuvat maksamaan akkumuuntimen itse.

Maskin vaihtoväli on yleensä 2 vuotta. Erityisperustein (esim. hengityshoitolaitteen käyttö lähes vuorokauden ympäri) hoitohenkilökunnan arvion perusteella uuden maskin voi saada useammin. Huolimattomasta käytöstä tai esim. lemmikkieläimen puraisusta johtuvan maskin uusimisen kustantaa potilas itse.

03 03 18 Happilaitteet

Happirikastin lainataan TYKS:n keuhkosairauksien klinikalta keuhkohtaumatautipotilaille tai muille keuhkopotilaille hoitavan keuhkolääkärin arvion perusteella, jos valtimoveren happiosapaine on 7,3 kPa tai alle. Poikkeuksena ovat tupakoivat potilaat, joille happirikastimia ei lainata. Neurologisille potilaille ja muiden klinikoiden potilaille, joilla on hengitysvajetta, hengitystukiyksikkö arvioi happirikastimen tarpeen kustannusten kohdentuessa apuvälinekeskukseen.

Lääkehappi ja sen käytössä tarvittavat lisälaitteet

Lääkehappi on lääkärin määräämä peruskorvattava lääkevalmiste. Lääkehappia tarvitsevat asiakkaat hankkivat itse lääkehappipullot lääkeresepillä lääkehappia myyvältä yritykseltä.

Happipullojen käytössä tarvittavat lisälaitteet lainataan kroonisille keuhkoklinikan ventilaatiovajepotilaille TYKS:n keuhkosairauksien klinikalta, hengityshalvauspotilaille hengityshalvausyksiköstä ja lasten klinikan ja muiden klinikoiden potilaille apuvälinekeskuksesta. Keuhkoklinikka lainaa happirepun ja virtaussäätimet keuhkoklinikan potilaille. Neurologisen hengitysvajepotilaan osalta tarvearvion ja ohjauksen antaa aikuisilla keuhkoklinikka, lapsilla lastenkliniikka.

03 03 21 Imulaitteet

Imulaitteet ovat hoitovälineitä, mutta koska niiden kierrätettävyyden on tärkeää, ne tällä hetkellä myönnetään lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Imulaitteet lainataan hoitovastuun mukaan kotona asuvalle potilaalle, jolle liman yskiminen ei onnistu. Käytön opetuksesta vastaa lasten teho-osaston lääkintävahtimestari lapsille, hengitystukiyksikön osastonhoitaja aikuisille hengityshalvauspotilaille ja muiden osalta hoitava taho, esim. kotisairaanhoido. Neurologisten hengitysvajepotilaiden imulaitteiden osalta os.111 ja os.720 hoitajat luovuttavat imulaitteet ja antavat käytön ohjauksen.

03 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet

Ensisijaisesti ohjataan potilaalle pulloon puhallusharjoitukset. Hengityslihasten harjoitusvälineet eivät ensisijaisesti ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Poikkeustapauksissa hengityksen vajaatoimintapotilaalle voidaan harkita harjoitusvälinettä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi silloin, kun sen tavoitteena on päivittäisistä toimista selviytymisen parantaminen kuntoutussuunnitelman mukaisesti. Potilaalle, jolla on hengityksen vajaatoimintaa tai joka tarvitsee tehostusta hengityksessä, harjoitusta oikean hengitystekniikan oppimisessa tai apua keuhkojen tyhjentämisessä, lainataan hengityslihasten harjoitusväline TYKS:n keuhkosairauksien klinikalta (keuhkoklinikan potilaat).

03 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Hengityksen huippuvirtausmittari (PEF) ei ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline. Se lainataan hoitovälineenä TYKS:n keuhkosairauksien klinikalta klinikan astmapotilaille ja lasten astma- ja allergiavastaanotolta astmalapsille. Keuhkoklinikan potilaat saavat mittarit omakseen, kun astmadiagnoosi on varmistunut.

03 06 Verenkiertohäiriöiden hoitovälineet

Painevaatteet myönnetään erikoisapuvälineinä TYKS:stä palovammapotilaiden arvenhoitoon.

03 06 06 Tukisukat ja tukihihat

Lääkinnälliset hoitosukat, -sukkahousut, -hihat ja – käsineet voidaan hankkia hoitovastuun mukaan vaikeassa raajaturvotuksessa. Lääkinnällisenä kuntoutuksena hankitaan ainoastaan sukkiä, joiden kompressioluokka on vähintään 2 (20–30 mmHg). 1. paineluokan välineet potilas ostaa itse, paitsi jos hoidon aloitus edellyttää paineluokan korottamista asteittain. Suonikohjuleikkaukseen tulevien henkilöiden ja leikkausten jälkeiseen lyhytaikaiseen tarpeeseen sukkiä ei kustanneta paineluokasta riippumatta. Vuodeosastolla käytettävät veritulpanestosukat eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Lääkinnälliset hoitosukat

- Käytetään pääsääntöisesti laskimoperäisen turvotuksen, lymfateiden kroonisen vajaatoiminnan, syövän, leikkausten, plastiikka- ja verisuonikirurgisten toimenpiteiden jälkeisen turvotuksen hoidossa sekä säärihaavan ja syvän laskimotukoksen hoidossa ja ennaltaehkäisyssä.
- Turvotuksen syy tulee selvittää ennen sukkiän hankintaa.
- Hoitava lääkäri määrittää hoitosukkiän paineluokan (1, 2, 3 ja 4) ja varmistaa, ettei hoitosukille ole kontraindikaatiota kuten valtimoverenkiertohäiriötä tai akuuttia ihoinfektiota.
- Paineluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain ylöspäin siirryttäessä.
- Lääkinällisten hoitosukkiän luokitus (Käypä Hoito –suositus)
 1. Paineluokka 1 (15-23 mmHg): syvän laskimoveritulpan esto, laskimoverenkierron vajaatoiminta
 2. Paineluokka 2 (24-34 mmHg): laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat, imutieperäiset turvotukset
 3. Paineluokka 3 (35-49 mmHg): vaikea laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat ja vaikeat imutieperäiset turvotukset
 4. Paineluokka 4 (yli 50 mmHg): erittäin vaikeat imutieperäiset turvotukset

Lääkinälliset hoitohihat myönnetään hoitovastuun mukaan rintasyövän ja/tai imusolmukkeiden poiston jälkeisen yläraajan kroonisen turvotuksen hoitoon.

03 09 Valohoitovälineet

03 09 06 SUP ja ultravioletti B (UVB) –lamput

Valohoitovälineet eivät ole lääkinällisenä kuntoutuksena korvattavia apuvälineitä.

03 12 Tyränhoitovälineet

Tyrävyö voidaan myöntää TYKS:stä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on päivittäisiä toimintoja vaikeuttava tyrä, jota hoidetaan konservatiivisesti lääkärin arvion perusteella. Muissa tapauksissa potilas ostaa tyrävyön itse.

03 19 Lääkeannostelun välineet

03 19 24 Infuusiopumput

Insuliinipumppu on hoitoväline eikä sitä korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

03 24 Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit

03 24 12 Verianalyysitarvikkeet

Verianalyysitarvikkeita ei korvata lääkinnällisen kuntoutuksen varoin.

03 27 Stimulaattorit

03 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen ja 04 27 09 Lihasstimulaattorit, ei ortooseina käytettävät

Silloin, kun stimulaattorilla mahdollistetaan kuntoutus tai päivittäisistä toimista selviytyminen, stimulaattori, esim. TNS -laite, lainataan määräaikaaisesti TYKS:stä, aluesairaалasta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle. Pitkäaikaisessa lainassa olevan TNS -laitteen elektrodien ja paristojen uusintakustannuksista vastaa potilas itse.

03 27 15 Tinnitusmaskerit

Jos tinnitusmaskerilla mahdollistetaan päivittäisistä toimista selviytyminen, se lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaалasta tai turkulaiselle potilaalle Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan.

03 36 Aistihavaintojen harjoitusvälineet

03 36 06 Aistihavaintojen koordinaation harjoitusvälineet

Kuntoutuksellisia tietokoneohjelmia lainataan pääsääntöisesti kahdeksi kuukaudeksi TYKS:n Tikoteekista avaruudellisten käsitteiden ymmärtämisen sekä silmä-käsi-yhteistyön parantamiseksi.

03 48 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet

03 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Kuntopyörän ja mekaanisen restoraattorin potilas hankkii pääsääntöisesti itse.

Sähkökäyttöistä restoraattoria ei lainata kotikäyttöön. Poikkeustapauksessa TYKS:n apuvälinekeskuksen terapeutti arvioi laitteen tarpeen, sopivuuden ja mahdollisuuden valvottuun useamman potilaan yhteiskäyttöön.

03 48 06 Nojapuut ja seisontatuet

Seisomateline pyritään lainaamaan useamman potilaan yhteiskäyttöön.

Mekaaninen seisomateline lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan erityisperustein potilaalle, jolla käyttö ja tarve ovat päivittäistä ja seisominen ei onnistu kevyemmällä ratkaisulla. Lainaamisen perusteena tulee olla selvitys siitä, että seisomisella on selvä edullinen vaikutus potilaan terveyteen ja toimintakykyyn. Lapsilla seisomateline otetaan käyttöön pystyasennon kokonaiskehitystä tukevan vaikutuksen vuoksi.

Sähkökäyttöinen seisomateline lainataan vain poikkeustapauksessa ja tällöin edellytetään arviointia yhteistyössä TYKS apuvälinekeskuksen terapeutin kanssa.

03 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käden harjoitusvälineet eivät ole pääsääntöisesti lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Potilaalle voi antaa taikataikinan valmistusohjeen sormien tai käden kuntoutukseen:

- 2 kuppia vettä
- 1 kuppi suolaa
- 2 kuppia vehnä jauhoja
- 1 rkl öljyä
- 2 tl alunaa (ei välttämätöntä, parantaa säilyvyyttä)
- karamelliväriä

Sekoita vesi ja karamelliväri kattilassa, lisää muut aineet ja sekoita hyvin. Laita kattila hellalle lämpiämään ja sekoita koko ajan - etenkin pohjalta. Kun taikina alkaa saota muusimaiseksi, ota kattila pois hellalta. Ota taikina jauhotetulle pöydälle ja alusta kuten taikina. Säilyy pitkään käyttökelpoisena, jos sen säilyttää tiiviisti pakattuna ja käyttää valmistusvaiheessa alunaa (saa apteekista). Jos taikinan jättää muotoiltuna kuivumaan, se kovettuu muotoonsa.

03 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet

Tasapainolautaa voidaan lainata TYKSistä tai terveyskeskuksesta määräaikaisesti esim. polvi- ja nilkkavammojen kuntoutukseen.

Terapiapalloja tai tramboliineja ei myönnetä lääkinällisenä kuntoutuksena.

03 48 18 Painomansetit

Lapselle, jolla on neurologinen sairaus, myönnetään esim. ataksian takia työskentelyä helpottamaan painomansetit, painokynä tai rannepainot terapeutin suosituksesta TYKSistä tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan. Aikuisille painomansetteja ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

03 48 30 Leuan harjoitusvälineet

Leuan liikehoitolaite lainataan TYKS:n korvaklinikalta tai suusairauksien klinikalta potilaalle suun avaamisen helpottamiseksi.

03 51 *Pidätyskyvyn harjoitusvälineet*

03 51 03 Inkontinenssihälyttimet

Inkontinenssihälytin myönnetään määräaikaiseksi TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan lapselle pidätyskyvyn harjoitusvälineeksi. Pääsääntöisesti hankitaan vain yksi inkontinenssihälytin lasta kohti.

03 78 *Päivittäisten toimintojen harjoitusvälineet*

03 78 03 Proteesien käytön ja ortoosien käytön harjoitusvälineet

Ilmaproteesilasta lainataan määräaikaiseksi TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan.

06 ORTOOSIT JA PROTEESIT

06 03 Vartalon ja selkärangan ortoosit, 06 06 Yläraajan ortoosit, yläraajan vartalokiinnitteiset ortoosit, 06 12 Alaraajan ortoosit

Ortoosit voidaan myöntää lääkärin tai terapeutin suosituksesta TYKSistä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on sairauteen liittyvä virheasento, toimintahäiriö tai kiputila joka rajoittaa toimintakykyä. Ortoosihoidon edellytyksenä on, että siitä on merkittävä hyöty potilaan päivittäisiin toimintoihin.

Lääkärin suosituksen jälkeen hankinnan edellytyksenä on julkisen tahon apuvälinealan asiantuntijan suorittama yksilöllinen tarvearvio ja pääsääntöisesti 1-4 viikon koekäyttö, joka ei koske yksilöllisesti valmistettavia ortooseja. Botox-hoidon ja leikkausten jälkeiset lyhytaikaiset ortoosit ovat hoitovälineitä, jotka kustannetaan hoitavan tahon toimesta osana hoitoa eivätkä ne ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Myös päivystyspoliklinikoilla tulee olla hoitovälineinä tukikauluksia ja muita tarvittavia ortooseja annettavaksi niille potilaille, jotka sitä akuutisti tarvitsevat.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeiset, pitkäaikaikäkäyttöön tarkoitetut ortoosit korvataan julkisen terveydenhuollon toimesta potilaan hoitovastuun ja erikoisosaamisen mukaan.

Ortooseja ei myönnetä vain harrastustoimintaa varten.

Lasten skolioosin hoidossa käytettävät korsetit myönnetään TYKSistä.

06 12 03 Jalkateräortoosit

Tukipohjalliset voidaan myöntää TYKSistä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on perussairauteen esim. reumaan liittyvä liikkumista vaikeuttava nilkan ja/tai jalkaterän virheasento silloin kun tukipohjahoidolla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä potilaan päivittäisissä toiminnoissa. Nilkka- ja jalkaterän ortooseja käytetään pääsääntöisesti potilaan itse ostamien jalkineiden kanssa.

Fysiologinen jalan toimintahäiriö esim. lattajalkaisuus ei oikeuta tukipohjallisten saamiseen lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 18 Yläraajaproteesit ja 06 21 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit

Yläraajaproteesi myönnetään erikoisapuvälineenä TYKS:n apuvälinekeskuksesta.

06 24 Alaraajaproteesit

Ensimmäinen varsinainen alaraajaproteesi myönnetään erikoissairaanhoidon toimesta. Yksinkertainen uusintaproteesi myönnetään TYKS:stä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan. Vaativat proteesiuusinnat voidaan lähettää TYKS:n apuvälinekeskukseen arviointia ja hankintaa varten.

06 30 Proteesit, lukuun ottamatta raajaproteeseja

06 30 03 Peruukit

Peruukki korvataan TYKSistä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, joka on alopekian tai sytostaatti- tai sädehoidon vuoksi menettänyt osan tai kaikki hiuksensa. Peruukista korvataan 204,92 euroa + alv 22 %, jonka ylittävän osan potilas maksaa itse. Erikoistapauksissa, esim. jos on ihotautilääkärin toteama keinokuituperuukin käytön estävä päänahan sairaus, voidaan peruukista korvata 409,84€ + alv 22 %. Peruukin voi saada lääkinnällisenä kuntoutuksena keskimäärin kerran vuodessa tarpeen mukaan.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Irtoripsiä tai kulmien kestopigmentointia ei pääsääntöisesti korvata lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 30 18 Rintaproteesit

Rintaproteesi korvataan lääkinnällisenä kuntoutuksena siten, että ensimmäinen proteesi tulee leikkaavan tahon toimesta. Yksityissektorin suorittamien rintaleikkausten jälkeiset ensiproteesit korvataan julkisen terveydenhuollon toimesta potilaan hoitovastuun mukaan. Uusintahankinnat hoitovastuun mukaan.

06 30 39 Ihoa peittävät valmisteet (kosmeettiset)

Ihoa peittäviä valmisteita voidaan korvata TYKS:n ihotautilinikalta potilaalle, jolla on kasvoilla merkittävä kosmeettinen haitta.

06 33 Erityisjalkineet

Katso saatavuusperusteet kohdan 06 33 98 jälkeen. Jalkineet jaotellaan eri ryhmiin seuraavien määritelmien mukaan:

06 33 03 Tehdasvalmisteiset erityisjalkineet

Esim. laaja-ja/tai korkealestiset, erikoistukevat kantakapit, pehmeä- tai allergiavuoriset sekä pitkälle aukeavat jalkineet.

Saatavana sovitettuina apuvälinealan erikoisliikkeistä valmisjalkineina, joissa on huomioitu mahdollisen tukipohjallisen käytön tuomat vaatimukset.

06 33 01 Mittajalkineet

Hankitaan, jos valmisjalkineet eivät tilavuudeltaan, tukevuudeltaan tai jalan epänormaalin muodon vuoksi riitä.

Valmistetaan huomioiden potilaan yksilölliset mitat lestisarjaa valittaessa. Mittajalkineissa on tarvittaessa mahdollisuus lestimuutoksiin esim. vasaravarpaiden, tukipohjallisten tai hallux valguksen vaatima lisätilan tarve tai erityinen muoto. Lisäksi mittajalkineissa on mahdollista ottaa huomioon esim. allergisuudesta johtuvat erityisvaatimukset materiaalien suhteen.

063306 Ortopediset jalkineet

Ortopedisiä jalkineita käytetään kun jalkojen erityisvaatimuksia ei voida mittajalkinein tyydyttää.

Ortopediset jalkineet ovat potilaan jaloista otettujen muottien/mittojen mukaisille yksilöllisille lesteille valmistetut jalkineet. Ortopediset jalkineet sisältävät kaiken tarvittavan, mukaan lukien tukipohjalliset.

06 33 98 Jalkineiden muutostyöt

Sisältää vain pelkän muutostyön ja siihen tarvittavat materiaalit.

Erityisjalkineiden saantiperusteet

Kenkien muutostöiden tai erityisjalkineiden kustantamisen edellytyksenä lääkinnällisenä kuntoutuksena on, että ne merkittävästi helpottavat sairauden vaikeuttamia päivittäisiä toimintoja. Lääkärin suosituksen jälkeen jalkineiden hankinnan välttämättömänä edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon osoittaman apuvälinealan asiantuntijan potilaalle suorittama yksilöllinen tarvearvio.

Potilasta suositellaan ensisijaisesti hankkimaan omalla kustannuksellaan sopivat, hyvälaatuiset valmisjalkineet tai tehdasvalmisteiset erityisjalkineet, joiden ominaisuuksia hän voi parantaa teettämällä muutostöitä suutarilla tai apuvälinealan erikoisliikkeessä, esim. pohjan muokkaus tai venytys.

Muutostöitä voidaan harkinnan mukaan kustantaa valmisjalkineisiin lääkinnällisen kuntoutuksen perusteiden mukaisesti. Mikäli pituuseron korjaus katsotaan tarpeelliseksi, se voidaan korvata vasta alaraajojen pituuseron ollessa aikuisilla vähintään 1,5 cm, lapsilla vähintään 1,0 cm. Leikkauksesta johtuvan alaraajojen pituuseron edellyttämästä ensimmäisestä muutostyöstä vastaa leikannut taho jälkitarkastukseen asti, pääsääntöisesti vuoden ajan, jatkossa hoitovastuun mukaan.

Vaikka tehdasvalmisteiset erityisjalkineet potilas yleensä hankkii itse, vaikean perussairauden yhteydessä ne voidaan hankkia lääkinnällisenä kuntoutuksena ortopedisten tai mittajalkineiden tilalle. Mikäli valmisjalkineet ja niiden muutostyöt eivät riitä, voidaan julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntijan arvion mukaan hankkia lääkinnällisenä kuntoutuksena mittajalkineet.

Yksilöllisesti valmistetut ortopediset jalkineet voidaan myöntää lääkinnällisenä kuntoutuksena erityistapauksissa joissa potilaalle ei sovellu mittajalkineet. Kyseessä on silloin voimakkaasti epämuotoinen jalka tai muut erityiset syyt.

Erityisjalkineet voidaan myöntää TYKSiin ihotautiklinikalta potilaalle, jolla on esim. kromi- tai liima-allergia ja jolle tulee ihottumaoireita sukka suojauksesta huolimatta.

Leikkausten ja toimenpiteiden yhteydessä tarvittavat hoitojalkineet eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Erityisjalkineita voidaan myöntää keskimäärin kaksi paria vuodessa. Hankintapäätöksen uusiminen edellyttää aina arvion tekemistä hoitovastuun mukaisessa paikassa senhetkisestä jalkinetarpeesta, tällöin potilaan on näytettävä entiset erityisjalkineensa.

09 HENKILÖKOHTAISEN HYGIENIAN JA SUOJAN VÄLINEET

09 03 Vaatteet ja kengät

Sosiaalitoimen kautta korvataan vammaiselle potilaalle ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaisesta suuremmasta kulumisesta tai siitä, että potilas ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita ja jalkineita.

09 03 36 Erikoisuima-asut

Uima-asuja ei pääsääntöisesti myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena. Erikoisuima-asu voidaan poikkeustapauksessa myöntää TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on uloste- tai virtsainkontinenssi ja joka käy kuntoutussuunnitelmaan perustuvassa allasterapiassa.

09 03 42 Jalkineet

Kun asiakkaalla on erikokoiset jalat ja kokoeroa on vähintään kaksi numeroa, hän voi hakea korvausta sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta toisen parin hankinnassa.

09 06 Suojavälineet

09 06 03 Pään suojat

Turvakypärä voidaan myöntää turvallisuuden lisäämiseksi TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on normaalia suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä, esim. hemofilia, epilepsia ja/tai kehitysvammaisuus

09 06 15 Suojakäsineet

Kelaushanskat myönnetään vain erityisperustein yksilöllisen tarpeen mukaan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan. Erityistarpeella tarkoitetaan aktiivisella pyörätuolin käyttäjällä ihovaurion ehkäisyä ja kitkan parantamista kelauksen mahdollistamiseksi silloin, kun normaalit hansikkaat eivät sovi. Tällöin yleensä myönnetään 1-4 paria kelaushanskoja vuodessa. Sähkölämmittimellä varustettuja lämpöhanskoja ei pääsääntöisesti myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena. Ne voidaan myöntää vaikea-asteisen skleroderman tai vaikea-asteisen valkosormisuuden yhteydessä, jos sairaus aiheuttaa jo ihorikkoa sormenpäihin.

09 06 18 Säári- ja polvisuojat

Tynkäsukat myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan amputoidulle potilaalle tyngän muodon muokkaamiseksi, ihon suojaamiseksi tai proteesin tupen täyttämiseksi.

09 06 24 Vartalosuojat

Lonkkasuojat ovat lonkkamurtuman ennaltaehkäisyyn ja niitä ei pääsääntöisesti myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Kevytsuojia, puolinaamareita ja raitisilmakypäriä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

MELA (maatalousyrittäjien eläkelaitos) voi myöntää ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi. Keuhkoklinikassa on vain sovituskappaleita moottoroiduista hengityssuojaimista.

09 09 Pukeutumis- ja riisuutumisvälineet

Pukeutumis- ja riisuutumisvälineet voidaan myöntää erityisin perustein mukaan potilaalle, jolle pukeutuminen tai riisuutuminen ei ilman apuvälineitä onnistu itsenäisesti.

09 12 WC-apuvälineet

WC-huonetuolit, -tukikaiteet ja -korotukset lainataan erikoissairaanhoidosta tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan.

09 12 27 WC-paperipihdit

WC-paperipihdit myönnetään potilaalle, jolla on selvä vaje olka- ja/tai kyynärnivelen liikkuvuudessa ja jolla apuväline mahdollistaa omatoimisen WC-hygienian.

09 12 33 Alusastiat

Alusastiat, sorsat ja portatiivit ovat hoitovälineitä, joita ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

09 12 36 Wc-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat

Pesevä ja kuivaava WC-istuin tai WC-istuimeen kiinnitettävä erillinen suihku ja kuivaaja voidaan hakea sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle.

09 33 Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet

09 33 03 Kylpy/suihkutuolit (pyörälliset ja pyörättömät), ammelaudat, kylpypöydät, jakkarat, selkätuet ja istuimet

Nämä apuvälineet lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan silloin kun ne mahdollistavat itsenäisen suoriutumisen, vähentävät kohtuuttoman raskaita siirtymisiä tai ovat välttämättömiä turvallisuudelle.

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Ammematon potilas hankkii ja kustantaa itse.

09 33 12 Suihku- ja hoitopöydät

Suihku- tai hoitopöytä lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, joka ei pysty istumaan suihkun aikana ja jolla apuväline mahdollistaa peseytymisen ja asumisen kotona. Kiinteästi seinään asennettava suihku- tai hoitopöytä korvataan sosiaalitoimen kautta.

09 33 21 Kylpyammeet, mukaan lukien kannettavat ja kokoontaitettavat ammeet

Lapsen siirrettävä kylpyamme lainataan TYKSistä tai turkulaiselle lapselle Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan silloin, kun ammeeseen tarvitaan istuin tukemaan asentoa.

09 33 30 Peseytymisvälineet

Peseytymisvälineet hankkii jokainen ensisijaisesti itse. Erikoispesuvälineet myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, joka sairautensa vuoksi ei pysty peseytymään tavallisella kaupasta saatavalla pitkävartisella välineellä. Hankinnan edellytyksenä on, että apuväline mahdollistaa itsenäisen peseytymisen.

09 33 39 Kelluntavälineet

Kelluntavälineet (ns. kylpykaulurit) lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, joka ei pysty uimaan ja käy allasterapiassa, jolla on selkeä kuntoutuksellinen tavoite ja joka on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan. Hankinnan edellytyksenä on, ettei allasterapian toteutuminen ole mahdollista ilman kauluria.

09 36 Käsien ja jalkojen hoitovälineet

Käsien ja jalkojen hoitovälineitä myönnetään hoitovastuun mukaan TYKSistä tai terveyskeskuksesta potilaalle, mikäli ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

09 39 Hiusten hoitovälineet

Hiusten hoitovälineitä myönnetään hoitovastuun mukaan TYKSistä tai terveyskeskuksesta potilaalle, mikäli ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

09 45 Kasvojen hoitovälineet

Hampaiden ja kasvojen hoitovälineitä ei pääsääntöisesti myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

09 51 Kellot

09 51 09 Pöytäkellot ja seinäkellot

Kuulovammaisen herätyskello, esim. tärstimellä, lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan pääsääntöisesti lapselle, nuorelle tai työikäiselle potilaalle, jonka kuuloraja on vähintään 60 dB.

12 LIKKUMISEN APUVÄLINEET

12 03 Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät

Kävelyn apuvälineitä lainataan TYKSistä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan.

12 06 Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät

Kävelyteline lainataan TYKSistä, aluesairaalasta tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella potilaalle, jolle se on välttämätön edellytys päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisesta.

12 07 Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet

Kumitulpat ja jääpiikit luovutetaan siitä yksiköstä, joka on lainannut käyttäjälle kyseiset välineetkin.

12 12 Auton käyttöä helpottavat välineet

12 12 12 Autoistuimet ja –tyynyt, erityisvalmisteiset

Alle 3-vuotiaalle lapselle perhe hankkii auton turvaistuimen itse. Vaikeavammaisen lapsen on mahdollista saada lääkinällisenä kuntoutuksena lisävöitä/-tukia turvaistuimeen. Edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arvio.

Yli 3-vuotiaalle vaikeavammaiselle lapselle voidaan hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena auton turvaistuin, jos hän tarvitsee 5-piste-vyöt, erityismuotoillun istuimen, pääntuen, alaraajatuen tms. pystyäkseen matkustamaan turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Hankinnan ja muutostöiden korvaamisen edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan suorittama arvio. Samoilla perusteilla voidaan kustantaa lääkinällisenä kuntoutuksena tieliikennelain sallimia muutostöitä perheen itse hankkimaan turvaistuimeen.

Autoon kiinteästi asennettavat turvaistuimet (esim. kääntöistuimet) voidaan esittää hankittavaksi vammaispalvelulain nojalla.

12 16 Mopedit ja moottoripyörät

Ovat vammaispalvelulain mukaan korvattavia, harkinnanvaraisia välineitä ja laitteita

12 18 Polkupyörät

12 18 03 Polkupyörät, kaksipyöräiset

Kaksipyöräistä polkupyörää ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena. Käyttäjän omaan kaksipyöräiseen polkupyörään voidaan korvata lisävarusteita (ks. 121821), jotka mahdollistavat polkupyörän käytön.

12 18 06 Kolmipyörät, jaloin poljettavat

Kolmipyöräistä polkupyörää ja muita erikoispolkupyöriä anotaan aikuisille ja lapsille ensisijaisesti sosiaalitoimen vammaispalvelusta harkinnanvaraisena välineenä.

Aikuiselle kolmipyöräinen polkupyörä voidaan lääkinällisenä kuntoutuksena lainata hoitovastuun mukaan potilaalle silloin, kun se on välttämätön itsenäisessä suoriutumisessa päivittäisissä toiminnoissa. Pääsääntöisesti ulkokäyttöön annetaan vain yksi apuväline. Polkupyörän käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristön kannalta arvioituna.

Lapselle kolmipyörä voidaan lääkinällisenä kuntoutuksena lainata julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntijan arvion perusteella TYKS:stä tai Turun terveystoimesta silloin, kun pyörä on välttämätön lapsen kehitykselle ja motoriikka on pyörän avulla kohennettavissa. Tällöin pyörä on mainittava potilaan kuntoutussuunnitelmassa. Lapsella käyttäjän vastuu siirtyy lapsen vanhemmille tai lähihenkilöille.

12 18 09 Pyörät, käsin poljettavat

Käsin poljettava polkupyörä lainataan potilaalle, kun hän ei kykene polkemaan jaloin. Muilta osin katso edeltä kohta 12 18 06.

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat

Potkupyörää ja potkulautaa ei pääsääntöisesti korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

12 18 15 Tandempyörät ja nelipyöräiset polkupyörät

Tandempyörää ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena. Se katsotaan harrastusvälineeksi. Se voidaan myöntää sosiaalitoimen vammaispalvelun harkinnanvaraisena välineenä.

12 18 21 Polkupyörrien lisävarusteet

Teleskooppiapupyörät lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan potilaan omaan pyörään. Kypärän, valot, lukot yms. potilas hankkii itse.

12 21 Pyörätuolit

12 21 06 Pyörätuolit, kelauspyörät takana

Pyörätuoli lainataan aikuiselle TYKSistä, aluesairaaloista tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan, lapselle TYKS:stä tai Turun terveystoimesta. Pyörätuoli voidaan lainata, kun henkilö ei pysty liikkumaan kevyempien apuvälineratkaisujen turvin. Pyörätuolin lainaaminen voi olla perusteltua myös silloin, kun se on välttämätön ulkona liikkumisen mahdollistamiseksi. Pyörätuolin tarpeen tulee olla säännöllistä ja sen tulee lisätä omatoimisuutta.

Pyörätuolin mukana lainataan yksilöllisen perustein valittu tyyny, vähintään vahtomuovi-istuintyyny.

Terveydenhuolto ei korvaa harrastuspyörätuoleja. Jos palautuneita pyörätuoleja lainataan harrastuskäyttöön, potilas vastaa mahdollisista muutostöistä itse.

Pyörätuoli lainataan lapselle, kun halutaan tukea lapsen itsenäistä liikkumista. Pääsääntöisesti lapselle ei lainata yhtä aikaa pyörätuolia ja rattaita.

Kuljetuspyörätuoli voidaan myöntää lapselle ja aikuiselle, joka ei kykene itse kelaamaan ja tarvitsee toisen henkilön apua. Kuljetuspyörätuolina käytetään useimmiten tavallista peruspyörätuolia. Jos henkilö tarvitsee istuma-asentonsa hallinnan vaikeuden vuoksi tukevamman vaihtoehdon, voi kyseeseen tulla erityisvarusteltu kuljetuspyörätuoli ns. hoivapyörätuoli.

12 21 09 Pyörätuolit, kelauspyörät edessä

Etupyöristä kelattava pyörätuoli lainataan potilaalle, jolla olkapäiden liikevajausta estää takapyöristä kelattavan pyörätuolin käytön.

12 21 33 Seisomaan nostavat pyörätuolit

Seisomaan nostava pyörätuoli lainataan erikoisapuvälineenä TYKS:n apuvälinekeskuksesta potilaalle, jolla on erityisiä perusteita useita kertoja päivässä tapahtuvaan seisomaan nousuun ja jolle seisomatelineeseen siirtyminen ei ole mahdollista. Tämän lisäksi seisomaan nostavan pyörätuolin käytön tulee olennaisesti lisätä potilaan toimintakykyä ja omatoimista suoriutumista arkiaskareissa. Seisomaan nostavan pyörätuolin käyttö edellyttää, että apuvälineen käyttäjä pystyy itse liikuttamaan pyörätuolia ja käyttämään seisomaan nousun mekanismeista tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.

12 21 24 ja 12 21 27 Sähköiset liikkumisvälineet

Pääsääntöisesti ulkokäyttöön voidaan antaa vain yksi apuväline.

Sähköinen liikkumisväline voidaan lainata potilaalle, joka ei kykene liikkumaan eikä hoitamaan päivittäisiä toimiaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisen apuvälineiden kanssa. Tarvearvion tekee julkisen terveydenhuollon apuvälineasiantuntija, hoitava lääkäri tekee alustavan arvion siitä, estääkö terveydentila laitteen käytön (esim. psyykinen tila, lääkitykset ym). VSSHP:ssä sähköiset liikkumisvälineet lainataan erikoisapuvälineinä TYKS:n apuvälinekeskuksesta.

Sähköisten liikkumisvälineiden käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristön kannalta arvioituna. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitusta tehdään pääsääntöisesti potilaan elinympäristössä ja käyttöympäristön tulee soveltua apuvälineelle (STM oppaita 2005:5).

Sähköisen liikkumisvälineen käytöltä edellytetään:

- ohjaustavan hallintaa
- riittävää ympäristön havainnointi- ja näkökykyä
- motivaatiota, oma-aloitteisuutta, tavoitteellisuutta
- muiden liikkujien ja liikenteen huomioimista ja ymmärrystä vaarasta
- esteetöntä kulkua kodista ulos ja sisälle
- säilytykseen ja lataamiseen soveltuvaa tilaa

12 21 24 Pyörätuolit, sähkömoottorikäyttöiset, mekaaninen ohjaus

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellä mainittujen asioiden lisäksi sähköpyörätuolin käyttäjään verrattuna parempaa yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa, jotta hän pystyy mekaaniseen ohjaukseen. Sähkömopoon siirtyminen saattaa olla työläämpää suhteessa sähköpyörätuoliin.

Sähkömopo voidaan lainata omatoimisuuden lisäämiseksi aktiivisesti asioistaan huolehtivalle ja liikkumaan motivoituneelle potilaalle, jolla se mahdollistaa itsenäisen selviytymisen päivittäisistä toimista kuten kaupassa käynti.

12 21 27 Pyörätuolit, sähkömoottorikäyttöiset, sähköinen ohjaus

Myöntökriteerit katso edellä kohta sähköiset liikkumisvälineet.

Pienillä lapsilla sähköpyörätuolin käyttöedellytykset ovat vielä puutteelliset. Heille voidaan lainata sähköpyörätuoli myös itsenäisen liikkumisen harjoittelua varten, jolloin vastuu laitteen turvallisesta käytöstä siirtyy lapsen vanhemmille/lähihenkilöille.

12 24 Pyörätuolien lisävarusteet

Pyörätuolien lisävarusteiden tarpeen arviointi ja lainaus tapahtuu siitä yksiköstä, joka on lainannut potilaalle kyseisen pyörätuolin.

12 24 09 Pyörätuolien lisävoimalaitteet

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöapulaite, sähköinen ajolaite ja sähköinen kelauksen keventäjä voidaan lainata erikoisapuvälineinä TYKS:n apuvälinekeskuksesta.

Käsipolkulaitteet katsotaan ensisijaisesti harrastuksen apuvälineiksi, jolloin ne eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena niitä lainataan omatoimisuuden lisäämiseksi tai tukemiseksi aktiivisesti asioistaan huolehtivalle ja liikkumaan motivoituneelle potilaalle, jolla käsipolkulaite mahdollistaa itsenäisen selviytymisen päivittäisistä toimista. Käsipolkulaite ja sähköinen liikkumisapuväline ovat toisensa poissulkevia apuvälineitä.

Kelauksen keventäjä lainataan, jos se mahdollistaa omatoimisen suoriutumisen päivittäisissä toimissa.

Sähköinen ajolaite lainataan aktiivisesti asioistaan huolehtivalle potilaalle, jos se mahdollistaa omatoimisen suoriutumisen päivittäisissä toimissa. Sähköinen ajolaite soveltuu ahtaissa tiloissa liikkumiseen ja sen pystyy kuljettamaan jopa henkilöautossa.

Työntöapulaitteen hankinta on toissijainen ratkaisu. Sitä voidaan harkita aktiivisesti asioistaan huolehtivalle ja liikkumaan motivoituneelle potilaalle, joka ei itse kykene kelaamaan eikä käyttämään sähköpyörätuolia ja jonka avustaja ei pysty työntämään kevyesti liikuteltavaakaan manuaalipyörätuolia.

12 27 03 Rattaat

Tavallisia rattaita ei lainata lääkinnällisenä kuntoutuksena. Rattaissa tarvittavia lisävarusteita, esim. haararemmi tai rintavyö voidaan myöntää lääkinnällisenä kuntoutuksena. Erityisrattaat voidaan lainata vartalon hallinnan puutteen vuoksi silloin, kun tavallisten rattaiden muutostyöt eivät riitä. Pääsääntöisesti lapselle ei myönnetä käyttöön samanaikaisesti pyörätuolia ja rattaita.

12 30 Siirtymisvälineet

Siirtymisväline lainataan TYKSistä, aluesairaaloista tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan.

Siirtymisväline lainataan potilaalle mahdollistamaan hänen itsenäinen siirtymisensä tai omassa kodissa asuminen. Jos tavoitteena on ensisijaisesti esim. palvelutalon hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, siirtymisvälinettä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

12 33 Kääntymisvälineet

Kääntymisväline lainataan potilaan hoitovastuun mukaan TYKSistä, aluesairaaloista tai terveyskeskuksesta silloin, kun se mahdollistaa joko itsenäisen kääntymisen tai kääntymisen avustajan avulla. Liukulakanan valmistusohjetta luovutetaan potilaalle, jolla on vaikeuksia keventää vartalon painoa kääntyessään vuoteessa.

Jos tavoitteena on ensisijaisesti esim. palvelutalon hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, kääntymisvälinettä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

12 36 Henkilönnostolaitteet

Pyörällinen nostolaite lainataan TYKSistä, aluesairaaloista tai terveyskeskuksesta potilaan hoitovastuun mukaan kotona asuvalle vaikeavammaiselle potilaalle, joka ei kykene itse avustamaan siirtymisissä silloin, kun se mahdollistaa turvallisen siirron.

Kiinteästi asuntoon asennettava nostolaite korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta. Nostoliina yms. lainataan pääsääntöisesti nostolaitteen mukana samasta yksiköstä kuin laite.

Jos tavoitteena on ensisijaisesti esim. palvelutalon hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, henkilönnostolaitetta ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

12 39 Suunnistautumisvälineet

12 39 03 Näkövammaisten suunnistautumiskepit

Valkoinen suunnistautumiskeppi voidaan lainata näkövammaiselle potilaalle TYKS:n silmäklinikalta tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan liikkumisen apuvälineenä.

Valkoinen suunnistautumiskeppi myönnetään näkövammaiselle potilaalle TYKS:n silmäklinikalta. Uusittavat kepit voidaan myöntää myös terveyskeskuksesta näönkuntoutuskeskuksen antamien tietojen mukaisesti, jos apuvälineen tarve on havaittu terveyskeskuksessa.

12 39 18 Taktiiliset suunnistautumistarvikkeet

Asunnonmuutostöiden yhteydessä asennettavat pintamateriaalit korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta.

Opaskoirat

Opaskoira myönnetään TYKS:n silmäklinikalta sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle potilaalle, jolla jäljellä olevasta näöstä ei ole riittävästi hyötyä liikuttaessa kodin ulkopuolella. Potilaalta edellytetään, että hän hallitsee liikkumisen valkoisen kepin avulla ja hänellä on valmiudet huolehtia itse koiransa hyvinvoinnista, ruokinnasta ja ulkoilutuksista.

15 KODINHOITOVÄLINEET

Kodinhoitovälineet hankkii jokainen ensisijaisesti itse.

Kodinhoidossa tarvittavien välineiden ja laitteiden hankinnasta voidaan korvata puolet kohtuullisista hankintakustannuksista sosiaalitoimen vammaispalvelun harkinnan mukaan vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä henkilökohtaisessa suoriutumisessa.

Kodinhoitoväline (ns pienapuvälineet) voidaan lainata TYKSistä, aluesairaaloista tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan pitkäaikaissairaalle potilaalle, mikäli se on välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle ja kyseinen toiminto ei onnistu tavallisesta kaupasta ostettavalla apuvälineellä.

18 ASUNTOJEN JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET JA LISÄLAITTEET

18 03 Pöydät

Erikoistyö- tai vuodepöytä myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle päivittäisissä toimissa (esim. syöminen). Vuodepöytä voidaan myöntää myös vaikeavammaisen potilaan kotihoidon helpottamiseksi.

Työpöytä tai kohopulpetti lainataan TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle, jolle se on välttämätön ergonomisen työskentelyasennon saamiseksi kotona. Koulutyön kalusteista koulussa vastaa opetustoimi.

18 06 Valaisimet

18 06 03 Yleisvalaisimet

Yleisvalaistuksen muutostyö voidaan korvata asunnonmuutostyönä sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta näkövammaiselle potilaalle TYKS:n näönkuntoutuskeskuksen tai näkövammaisten kuntoutusohjaajan suosituksesta.

18 06 06 Luku- ja työskentelyvalaisimet

Erikoisvalaisin, kuten suurennuslasivalaisin tai häikäisysojattu valaisin lainataan TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle.

18 09 Istuimet

18 09 03 Tuolit ja 18 09 06 Jakkarat ja seisonatuolit 18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Eriyistuinin saamisperusteena ovat vaikeavammaisuuden aiheuttamat yksilölliset tarpeet. Pyörällinen tai puoliseisovan työskentelyasennon antava työtuoli voidaan myöntää TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle se on välttämätön ja mahdollistaa omatoimisuuden ja itsenäisen suoriutumisen kodin arjessa toimintarajoituksista huolimatta.

Sähköisesti korkeussäädettävä työtuoli voidaan myöntää TYKSistä potilaalle, jolle se mahdollistaa omatoimisen ylösnousun.

Lapsen erityistuoli lainataan joko TYKSistä tai turkulaiselle lapselle Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan.

18 09 39 Moduleista kootut istuinjärjestelmät

Yksilöllisesti muotoiltu istuin tai koottava istuinjärjestelmä myönnetään erikoisapuvälineenä TYKSistä vaikeavammaisille potilaalle, jolle millään muulla istuinjärjestelmällä ei saavuteta istuma-asentoa.

18 09 42 Istuintyyntä ja –alustat

Painehaavatyyny lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan pyörätuoliin. Kompressorilla varustettu painehaavatyyny lainataan erikoisapuvälineenä TYKS:n apuvälinekeskuksesta.

Painehaavatyynyjä myönnetään pääsääntöisesti yksi potilasta kohti, mutta joissakin tapauksissa saattaa olla perusteltua myöntää kaksi, joko tarpeellisen vaihtelevuuden tai itsenäisen siirtymisen takia.

18 09 45 Selkätyyny ja selkätuet

Erityisselkätuki voidaan myöntää erityisperustein TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolla on esim. neurologiseen sairauteen liittyen erityisen huono vartalonhallinta tai vaikeat deformiteetit selässä, jolloin tuolin oma selkätuki ei tue riittävästi.

18 12 Sängyt

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat, sähkösäätöiset

Sähkösäätöinen sänky myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan kotona asuvalle pitkäaikaissairaalle potilaalle, jolla se mahdollistaa omatoimisen eritasosiirtymisen tai itsenäisen suoriutumisen päivittäisissä toiminnoissa ja kun kevyemmät ratkaisut, kuten nousutuet, sängyn mekaaninen korottaminen tai sängynpäädyn kohottaja eivät ole riittäviä. Sähkösäätöinen sänky voidaan myöntää myös liikuntakyvyttömälle potilaalle, jos se mahdollistaa hänen kotona asumisensa omaisen ja/tai henkilökohtaisen avustajan turvin. Parisänkyjä ei myönnetä.

Jos tavoitteena on ensisijaisesti esim. palvelutalon hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, sähkösäätöistä sänkyä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Uudet sähkösäätöiset sängyt suositellaan hankittavaksi aina 3-toimisina, joissa on kokonaiskorkeuden, selkäosan sekä jalkaosan säätö sähköisesti, jotta ne ovat kierrätettävissä kaikille käyttäjille.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteita ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena, vaikka niiden tarkoituksena olisi kivun vähennys tai unen rauhoittaminen.

18 12 18 Patjat

Tavallisia patjoja ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Painehaavapatja voidaan lainata henkilölle jonka omatoiminen asennon vaihtaminen vuoteessa ei onnistu ja jonka painehaavaumariski on vähintään keskisuuri. Patjan valinta

tehdään julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion perusteella. Arvio tehdään käyttäen linkistä avautuvaa painehaavariskikartoitusta <http://www.vsshp.fi/fi/3941>. Keskisuuren riskin painehaavapatja lainataan TYKS:stä tai terveyskeskuksesta (yksilöllisen harkinnan ja) hoitovastuun mukaan.

Painehaavaleikkauksen yhteydessä korkean riskin painehaavapatja lainataan TYKSistä ennen leikkausta ja siihen asti, kunnes tilanne on vakiintunut. Pitkäaikaiseen käyttöön korkeanriskin painehaavapatja lainataan hoitovastuun mukaan. Minimipainepatjat lainataan erikoisapuvälineenä TYKS:n alueellisesta apuvälinekeskuksesta.

18 12 24 Selkä- ja jalkanojat, säädettävät

Sängynpäädyn kohottaja voidaan myöntää TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jos se mahdollistaa omatoimisen sängystä ylösnousun tai se on muusta syystä välttämätön potilaan päivittäisistä toimista selviytymiselle.

18 12 27 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Nousutuki tai kohottautumisteline myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jonka omatoiminen siirtyminen vuoteesta sen avulla mahdollistuu.

18 15 Huonekalujen korkeudensäätövälineet

Korotuspalikat ja -jalat myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jota ne helpottavat sänkyyn tai sängystä siirtymisessä. Korotuspalikoita lainataan pääsääntöisesti vain sänkyyn. Istuinten korottamiseen voidaan lainata korotustyyny leikkauksen jälkeiseen lyhytaikaiseen tarpeeseen.

18 18 Tukeutumisvälineet

Tukeutumisvälineet voidaan korvata pääsääntöisesti sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle.

18 21 Portin, oven, ikkunan ja verhon avaajat/sulkijat

Asunnon lukot, sähköiset oven ja ikkunan avaus- tai sulkemisjärjestelmät voidaan korvata sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle.

Katso 24 12 Ympäristönhallintajärjestelmät

18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat

18 30 06 Nostotasot ja pyörätuoli- ja porrashissit, 18 30 09 Porrashissit ja 18 30 18 Luiskat, kiinteät

Kiinteä luiska, nostotaso, pyörätuoli- tai porrashissi voidaan korvata sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle.

18 30 12 Porraskiipijät

Porraskiipijä lainataan erikoisapuvälineenä TYKS:n apuvälinekeskuksesta runsaasti liikkuvalla potilaalla, jolla porraskiipijä mahdollistaa kotoa ulos lähdön. Porraskiipijä myönnetään käyttövaativuutensa takia vain poikkeustapauksissa. Tällöin hankinnan

edellytyksenä on, että avustaja kykenee hallitsemaan porraskiipijää ja että asunnossa on sellaiset portaat, jossa porraskiipijää voi riskittä käyttää.

18 30 15 Luiskat, siirrettävät

Kokoon taittavat ja siirrettävät luiskat lainataan sieltä, mistä potilas on saanut käyttöönsä myös pyörätuolinsa. Luiskat lainataan potilaalle, jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella tai esim. tilapäiset asuinolosuhteet niitä edellyttävät. Kodin kynnysluiskat rakennetaan pääsääntöisesti sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle.

18 33 *Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet*

Liukastumista estävä materiaali lattiapinnoille tai portaisiin korvataan asunnonmuutostyönä sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle henkilölle, jonka liikkuminen tai omatoiminen suoriutuminen sitä edellyttää.

18 36 *Säilytyskalusteet*

Säilytyskalusteet, esim. vetolaatikot hyllyjen tilalle voidaan korvata sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta asunnonmuutostyönä vaikeavammaiselle henkilölle, jonka omatoiminen suoriutuminen sitä edellyttää.

Näkövammaisena pidetään henkilöä, jonka:

- paremman silmän näöntarkkuus parhaalla toteutettavissa olevalla lasikorjauksella on vähemmän kuin 0.3 tai
- binokulaarisen näkökentän halkaisija horisontaalitasossa on vähemmän kuin 60 astetta tai
- näkökyky on muusta syystä vastaavalla tavalla heikentynyt.

Potilaalle voidaan myöntää lääkinnällisenä kuntoutuksena apuväline jota hän tarvitsee selviytyäkseen päivittäisissä toiminnoissaan tai joka edistää tai ylläpitää näkövammaisen henkilön toimintakykyä ja osallistumista. Näkövammaisen apuvälineet myönnetään pääsääntöisesti TYKS:n silmäklinikalta.

21 03 Optiset välineet

Näkövammaiselle henkilölle korvataan sellaiset silmä-, piilo-, suodatin- tai suojalaseit, jotka voimakkuudeltaan tai muulla tavoin poikkeavat niistä silmälasista, joita näkövammaisen henkilö ilman näkövammaakin tarvitsisi.

Näönhuollon apuvälineinä silmälasit tai piilolasit voidaan myöntää myös alla mainituissa tilanteissa vaikka potilas ei ole edellä olevan määritelmän mukaisesti näkövammaisen. Lasten laseja lukuun ottamatta alla mainitut rajoitukset silmälasilinsin voimakkuudessa ovat voimassa.

1. Lasten karsastus ja toiminnallinen heikkonäköisyys ja sen ehkäisy
 laseja myönnetään vain alle 10-vuotiallle
 linsien voimakkuuksille ei ole rajoitusta
 karsastuksella tarkoitetaan tässä ilmeistä karsastusta, ei piilokarsastusta
 toiminnallinen heikkonäköisyys tarkoittaa tilannetta, jossa silmien välinen näöntarkkuusero on ≥ 2 riviä tai karsastus on selvästi toispuoleinen (ei-vuorotteleva)
 toiminnallisen heikkonäköisyyden ehkäisyyn myönnetään silmälasit jos
 silmien välinen taittovirhe-ero on ≥ 2 D
 kaukotaittoisemman silmän taittoisuus on $\geq +3$ D
 lähitaittoisemman silmän taittoisuus on ≥ -4 D
2. Linssittömyys eli afakia
 afakia tarkoittaa tässä mykiön puuttumista tai sivuun siirtymistä.
3. Sarveiskalvon poikkeavuudet
 näitä ovat keratoconus, cornea plana, sarveiskalvon huomattavat arpeutumet, sarveiskalvon siirtoleikkauksen jälkitila ja muut vastaavat tilat. Refraktiivisen kirurgian jälkitila kuuluu tähän ryhmään, jos leikkauksen aiheena on ollut muu kuin pelkkä taittovika.
4. Nystagmus, halvauskarsastus ja kaksoiskuvat
 silmälasit korvataan mikäli tarvittavan prismakorjauksen suuruus on ≥ 4 prD
5. Muut silmäsairaudet ja muut sairaudet, joiden hoidossa apuväline on välttämätön
 Tähän ryhmään kuuluvat muut silmäsairaudet, joiden vaikeusaste ja aiheutunut haitta ovat huomattavia ja joissa apuväline edistää ja tukee elämäntilanteen hallintaa ja itsenäistä suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa. Näitä voivat olla silmän kehityshäiriö (aniridia, coloboma ja vastaavat tilat), keskushermoston kehityshäiriö ja keskushermoston vamman tai sairauden jälkitila.
 Astenopian hoitoon tarvittavat lasit voidaan korvata, mikäli hoitoon tarvitaan useita linssivoimakkuuksia lyhyillä vaihtoväleillä. Tarve tulee kartoittaa ortoptisessa

tutkimuksessa, jonka perusteella on tehdään hoitosuunnitelma astenopian hoitoon käytettävien silmälasien vahvuuksista ja niiden vaihtovälistä. Hoitosuunnitelma on liitettävä apuvälinelähteeseen.

6. Silmän puuttuminen tai kutistussilmä

Silmäproteesi voidaan myöntää kun kysymyksessä on silmän poiston, silmätapaturman tai vaikean silmäsairauden jälkitila.

7. Silmälasien vahvuus yli +10 tai -12

Harvinaiset, erikoisen voimakkaat linssit voidaan myöntää vaikka henkilö ei ole näkövammaisen, jos hän tarvitsee silmälaseja selviytyäkseen päivittäisissä toiminnoissaan

21 03 03 Silmälasilinssit

Ilman eri perusteluita hyväksytään korvattaviksi silmälasilinssi, jonka kaukovoimakkuus on ≥ -8 D tai $\geq +6$ D tai sylinteri ≥ 3 D tai add > 4 D. Lasten linseissä voimakkuusrajoituksia ei ole.

Silmälasilinseistä maksettavat enimmäiskorvausmäärät ja uusimisväli on esitetty erillisessä taulukossa, jonka voimassa oleva versio on saatavissa Internetissä osoitteessa www.vsshp.fi - *Apuvälinetoiminta*. Linssit suositellaan hankittavaksi naarmuuntumista estävällä kovapinnoitteella, jonka hinta on otettu huomioon taulukossa. On tarkoitus, että taulukossa mainitulla korvauksella potilas saa käyttöönsä käyttökelpoisen ja kestävänsä linssin ilman omavastuuta kuten asetuksessa lääkinnällisestä kuntoutuksesta on säädetty.

Linssit voidaan korvata ennen yllä mainitun uusimisvälin umpeutumista, mikäli linssin voimakkuudessa on yli 1 D muutos tai linssityyppi oleellisesti vaihtuu.

21 03 06 Silmälasikehykset

Sankalasi katsotaan yhdeksi kokonaisuudeksi, johon kuuluvat linssipari ja sangat. Silmälasikehyksistä maksettavat enimmäiskorvausmäärät ja uusimisväli on esitetty erillisessä taulukossa, jonka voimassa oleva versio on saatavissa Internetissä osoitteessa www.vsshp.fi - *Apuvälinetoiminta*. On tarkoitus, että taulukossa mainitulla korvauksella potilas saa käyttöönsä käyttökelpoiset ja kestävät kehykset ilman omavastuuta.

Harvinaiset, yksilöllisesti sovitettut sangat voidaan tarvittaessa myöntää kuntoutuksena ilman taulukossa mainittuja hintarajoja, kun on kyseessä oleellisesti poikkeava kasvojen tai ulkokorvien rakenne. Sankoihin asennettavat sivusuojat voidaan myöntää erittäin vaikean häikäisy- tai silmän kuivumisongelman vuoksi erikseen perusteltaessa.

21 03 09 Piilolinssit

Piilolasit voidaan myöntää sankalasiensa asemasta tai niiden lisäksi silloin, kun piilolinssit parantavat silmän toimintakykyä sankalaseihin verrattuna. Kosmeettinen, värjätty piilolasi voidaan myöntää kuntoutuksena perustellusta syystä, joka saattaa olla silmävamman jälkitila tai silmän poikkeava rakenne ja toiminta.

21 03 12 Suurennuslasit ja luupit, valolliset ja 21 03 15 Suurennuslasit ja luupit, ilman valoa

Suurennuslasi lainataan TYKSn silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle.

21 03 18 Kiikarit ja kaukoputket ja 21 03 21 Kiikarilasit

Kiikarit ja kiikarisilmälasit lainataan TYKSn silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle.

21 03 30 Vahvalla lähilisällä varustetut linssit ja linssijärjestelmät

Sankoihin kiinnitettävät linssijärjestelmät lainataan TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle.

21 03 36 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Häikäisylasit lainataan TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle näkökyvyn parantamiseksi ja häikäisyn estämiseksi, jos ne ovat tarpeen päivittäisissä toiminnoissa selviytymisessä tai jos ne edistävät tai ylläpitävät näkövammaisen henkilön toimintakykyä ja osallistumista. Ensisijaisesti suositellaan käytettäväksi linseissä tasaväriä tai sinisuodatusta.

Jos kysymyksessä on retinitis pigmentosa tai siihen verrattava tila ja käytetään selektiivisiä suodattimia (esim. CPF-linssi), voidaan suodatinlinssi myöntää ilman taulukon euromääräisiä rajoituksia, kuitenkin kohtuuden puitteissa. Tällaisen suodattimen myöntäminen edellyttää suodattimen sovittamista ja koekäyttöä ennen myöntämispäätöksen tekoa. Sovituksesta ja kokeilusta pitää olla maininta ostopalvelulähetteessä.

21 03 39 Linssien puhdistusaineet

Linssien puhdistusaineet potilas kustantaa itse.

21 06 Elektro-optiset välineet

21 06 03 Suurentavat videojärjestelmät

Television liitettävä kamera lainataan TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle lukutelevision vaihtoehtona.

21 06 06 Lukulaitteet

Skanneri lainataan erityisperustein TYKS:n silmäklinikalta näkövammaiselle potilaalle toiminnallisen tietokonekokonaisuuden saamiseksi.

21 06 09 Suurentavat ohjelmat

Suurentava tietokoneohjelma lainataan erityisperustein Tikoteekista potilaalle, jolla tietokone on välttämätön lähikommunikoinnissa ja jolla kommunikointivaikeuden lisäksi on näkövamma tai erityisperustein TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle itsenäisen selviytymisen tueksi.

21 10 Tietokoneiden, kirjoituskoneiden ja sähkölaitteiden tulostuslaitteet

21 10 03 Näytöt

Näyttö lainataan TYKS:n alueellisen apuvälinekeskuksen Tikoteekista puhevammaiselle potilaalle osana tietokonekokonaisuutta tai tietokoneen käytön apuvälineeksi näytön erityisominaisuuden vuoksi.

Näyttö lainataan näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle tietokonekokonaisuuden osana.

21 10 06 Kirjoittimet ja tulostimet

Tulostin voidaan lainata Tikoteekista lainatun tietokoneen lisälaitteeksi tai TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle tietokonekokonaisuuden osana silloin, kun tulostimen käyttö on päivittäistä ja välttämätöntä kommunikaation mahdollistamiseksi. Potilas vastaa väripatruunoiden uusinnasta.

21 10 09 Puhesynteesilaitteet

Puhesynteesiohjelma lainataan pääsääntöisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena vain lähikommunikaation apuvälineeksi Tikoteekista puhevammaiselle potilaalle tietokonepohjaista kommunikointiohjelmaa varten. TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta puhesynteesiohjelma lainataan näkövammaiselle potilaalle, jonka näkökyky on heikentynyt siinä määrin, että hän tarvitsee puhutuen, koska suurennusohjelma ei riitä tiedonhallinnan tueksi.

Matkapuhelimen puhesynteesiohjelma (esim. TALKS) lainataan TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle, mikäli potilas ei näönvaraisesti pysty matkapuhelinta käyttämään ja jos matkapuhelimen käyttö kommunikaatiivälineenä ja turvallisuuden vuoksi on perusteltua.

21 12 Tietokoneet

Tietokone lainataan Tikoteekista pääsääntöisesti lähikommunikoinnin apuvälineeksi kognitiiviset valmiudet huomioon ottaen. Kouluikäisen lapsenkaan muuta kuin lähikommunikoinnissa tarpeellista tietokonetta ei ensisijaisesti hankita terveydenhuollon kustannuksella. Opetuksessa tarpeellinen, mutta ei kommunikaatiossa välttämätön, koulussa käytettävä tietokone katsotaan opetuksen edellyttämäksi opetusvälineeksi ja hankitaan ensisijaisesti opetustoimen kautta. Kun tietokone on sairauden takia välttämätön työssä tai työelämään tähtäävässä opiskelussa peruskoulun 7. luokalta lähtien, sitä voi anoa kansaneläkelaitokselta.

Tietokone lainataan erityisperustein TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle toimivan kokonaisuuden saamiseksi elektronista lehdenlukemista varten tai erityisperustein silloin, kun potilaan tiedonhallinta ei ole muilla keinoilla mahdollista.

21 15 Kirjoituskoneet ja tekstinkäsittelylaitteet

21 15 12 Mekaaniset pistekirjoituskoneet ja 21 15 15 Sähköiset pistekirjoituskoneet

Pistekirjoituskone lainataan TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle, joka käyttää pistekirjoitusta tai harjoittelee sen käyttöä.

21 15 18 Tekstinkäsittelyohjelmat

Ruutunäppäimistöohjelma lainataan Tikoteekista kommunikoinnin tai kirjoittamisen apuvälineeksi.

21 21 99 Tietokoneohjelma, harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön

Kuntoutuksellisia tietokoneohjelmia lainataan pääsääntöisesti kahdeksi kuukaudeksi TYKS:n Tikoteekista puheen ja kielen kognitiivisten taitojen kehityksen tukemiseksi.

2127 Lukuvälineet, ei-optiset

21 27 03 Sivunkääntäjät

Sivunkääntäjä voidaan lainata erikoisapuvälineenä TYKSistä potilaalle, jolle se mahdollistaa omatoimisen kirjojen ja/tai lehtien lukemisen silloin, kun lukeminen katsotaan olennaiseksi osaksi potilaan arkielämää eikä potilaalle ole myönnetty henkilökohtaista avustajaa.

21 27 06 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Lukuteline tai kirjanpidin voidaan lainata TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle se mahdollistaa omatoimisen kirjojen ja/tai lehtien lukemisen tai TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle ergonomisen työskentelyasennon saamiseksi.

21 30 Nauhurit ja radiolaitteet

21 30 03 Kasettinauhurit ja 21 30 09 Piennauhurit

Äänentoistolaitteet lainataan TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle muistiinpanojen tekemiseen ja äänikirjojen kuuntelemiseen. Daisy-kuuntelulaite lainataan TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta alakouluikäisille näkövammaisille lapsille. Muissa sairausryhmissä äänentoistolaitetta ei pääsääntöisesti myönnetä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

21 33 TV- ja videolaitteet

21 33 12 Tv-järjestelmät, suljetut (CCTV)

Lukutelevisio lainataan TYKS:n näönkuntoutuskeskuksesta näkövammaiselle potilaalle, jonka lukeminen ei onnistu muilla välineillä ilman kohtuuttomia vaikeuksia.

21 36 Puhelimet

21 36 03 Puhelimet

Isonäppäin- tai kaiutinpuhelimen potilas hankkii itse (poikkeus ks. 21 36 12).

21 36 06 Matkapuhelimet

Matkapuhelin voidaan myöntää erityisperustein sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta harkinnanvaraisena laitteena.

21 36 09 Tekstipuhelimet

Tekstipuhelin korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta kuulovammaiselle potilaalle.

21 36 12 Kaiutinpuhelimet ja kaiutinisälaitteet

Kaiutinpuhelin voidaan lainata Tikoteekista vain kommunikointilaitteen käytön mahdollistamiseksi.

21 36 15 Numeron valinta-, linja- ja soittoäänien ilmaisimet

Soittoäänien ilmaisin korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeasti kuulovammaiselle potilaalle osana hälytinjärjestelmää.

21 36 21 Puhelinvahvistimet

Vahvistinpuhelin ja puhelinlinjan vahvistin lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle harkinnan mukaan.

21 36 27 Induktiiviset puhelimenkuunteluvälineet

Induktiivinen puhelimenkuunteluväline lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle.

21 39 Äänensiirtojärjestelmät

Kuulokkeet, kaiuttimet tai mikrofoni voidaan lainata erityisperustein Tikoteekista osana kommunikointiapuvälineistöä.

21 39 12 Liitäntäyksiköt radioon ja televisioon

Induktiivinen liitäntäyksikkö, esim. induktiotyyny, lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle radion ja TV:n kuunteluun.

21 39 18 Ovipuhelimet ja niiden vahvistimet

Ovipuhelin voidaan korvata sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta sähköisen ovenavauksen yhteydessä.

21 39 21 Silmukkavahvistimet, silmukkavastaanottimet ja silmukat

Induktiosilmukkajärjestelmä korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeasti kuulovammaiselle potilaalle.

21 39 24 Radiotaajuus lähetysjärjestelmät

FM- ja RT-laite lainataan TYKS:n korvaklinikalta kuulovammaiselle potilaalle.

21 39 27 Infrapunajärjestelmät

Infrapunajärjestelmä lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle.

21 42 Lähikommunikaatiovälineet

Lähikommunikaation apuväline lainataan Tikoteekista puhevammaiselle potilaalle, joka ei tule toimeen puheen avulla arkikommunikoinnissaan.

21 42 03 Kirjain- ja/tai symbolisarjat

Symbolityökaluohjelma lainataan Tikoteekista osana kommunikointiapuvälineistöä.

21 42 06 Kirjain- ja/tai symbolitaulut

Kommunikointikansio, katsekehikko, kuva- tai aakkostaulu lainataan Tikoteekista kommunikoinnin apuvälineeksi.

21 42 09 Kommunikointilaitteet, kannettavat

Kannettava, elektroninen kommunikointilaitte lainataan Tikoteekista kommunikoinnin apuvälineeksi.

21 42 12 Äänigeneraattorit

Puhevibraattori lainataan TYKS:n foniatriksesta yksiköstä kurkunpään poiston jälkeen.

21 42 15 Puheäänien vahvistimet, henkilökohtaiset

Puheäänien vahvistin lainataan Tikoteekista puhevammaiselle potilaalle tai TYKS:n foniatriksesta yksiköstä äänihäiriöpotilaille.

21 42 18 Kommunikaatiovahvistimet

Kommunikaattori lainataan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalarasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle, joka ei jostain syystä voi käyttää kuulokojetta.

21 42 24 Lähikommunikaatio-ohjelmat

Kommunikaatio-ohjelma lainataan Tikoteekista kommunikoinnin apuvälineeksi.

21 45 Kuulokojeet

21 45 03 Korvan sisällä olevat kuulokojeet, 21 45 06 Korvantauskojeet, 21 45 09 Silmälasiakuulokojeet ja 21 45 12 Taskukuulokojeet

Kuulokoje lainataan valtakunnallisen suosituksen mukaan TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalarasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan kuulovammaiselle potilaalle, joka on motivoitunut kuulokojeen käyttöön ja jonka paremman korvan kuulokynnysten keskiarvo taajuuksilla 0,5-4kHz on :

- työn- ja opiskelun vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- muusta syystä (mm. ikäkuulo) kuulokojetta tarvitsevat ≥ 35 dB
- lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 20 db
- pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä (äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet) varmistettu kuulovika

Lapselle (alle 18-vuotiaat) kuulokoje lainataan aina TYKS:n korvaklinikalta.

21 45 15 Vibraatiokuulokojeet

Vibraatiokuulokoje lainataan TYKS:n korvaklinikalta kuulovammaiselle potilaalle.

21 45 18 Sisäkorvaistutteen puheprosessorit

Sisäkorvaistutteen puheprosessori lainataan erityisperustein TYKS:n korvaklinikalta kuulovammaiselle potilaalle.

21 48 Hälytys- ja merkinantovälineet

21 48 03 Ovikellot ja ovikellonsoiton ilmaisimet

Ovikello korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeavammaiselle potilaalle. Muille kuulovammaisille potilaille ovikello lainataan erityisperustein TYKS:n korvaklinikalta, aluesairaalasta tai Turun terveystoimesta hoitovastuun mukaan.

21 48 15 Ääni-ilmaisimet (sähköiset lapsenvahdit)

Itkuhälytin korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta vaikeasti kuulovammaiselle potilaalle osana hälytinsäätelmää. Itkuhälytin voidaan erityisperustein lainata kuulovammaisille potilaille myös TYKS:n kuulokeskuksesta.

21 48 24 Muistin ja ajanhallinnan apuvälineet

Muistin ja ajanhallinnan apuvälineitä ei pääsääntöisesti korvata lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

21 51 Hälytysjärjestelmät

Sosiaalitoimi voi korvata vaikeavammaisen asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita kuten esimerkiksi hälytyslaitteet.

21 51 03 Turvahälytysjärjestelmät, henkilökohtaiset

Turvapuhelimen rannekkeineen potilas vuokraa itse puhelinyhtiöltä.

21 51 06 Epilepsiakohtausten hälyttimet

Epilepsiakohtausten hälytin lainataan kotona asuvalle potilaalle TYKS:n apuvälinekeskuksesta.

21 51 09 Vaaratilanteiden havaitsemisvälineet

Palohälytin korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta kuulovammaiselle potilaalle osana hälytinsäätelmää.

21 51 12 Insuliinihälyttimet ja 21 51 15 Valvontajärjestelmät

Valvontajärjestelmä voidaan korvata sosiaalitoimen kautta.

24 TUOTTEIDEN JA TAVAROIDEN KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET

24 06 Pakkausten käsittelyvälineet

Pakkauksen käsittelyväline myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

24 09 Katkaisimet, kytkimet ja ohjauslaitteet

Työ- ja opiskelukäyttöön tietokonetta ohjainlaitteineen pääsääntöisesti ei myönnetä terveydenhuollon lääkinällisen kuntoutuksen varoista.

24 09 03 Painikkeet

Painike lainataan TYKS:n alueellisen apuvälinekeskuksen Tikoteekista tietokoneen, kommunikointi- tai ympäristönhallintalaitteiston ohjantallitteena.

24 09 18 Sähkökytkimet ja katkaisimet (päälle/päältä –toiminto)

Kaksi- tai monitoimikytkin lainataan Tikoteekista tietokoneen, kommunikointi- tai ympäristönhallintalaitteiston ohjantallitteena.

24 10 Tiedonsyöttölaitteet tietokoneisiin ja sähkölaitteisiin

Työ- ja opiskelukäyttöön tietokonetta ohjainlaitteineen pääsääntöisesti ei myönnetä terveydenhuollon lääkinällisen kuntoutuksen varoista.

24 10 03 Näppäimistöt

Pienennetty, laajennettu tai muu erityisnäppäimistö lainataan Tikoteekista tietokoneen käytön apuvälineeksi.

24 10 06 Hiiret

Erikoishiiri tai erillinen näytön päälle asennettava kosketusnäyttö lainataan Tikoteekista tietokoneen käytön apuvälineeksi.

24 10 12 Tietokoneen syöttölaitteet, vaihtoehdot

Kosketusherkkä näppäimistö lainataan Tikoteekista tietokoneen käytön apuvälineeksi.

24 10 15 Tiedonsyöttölaitteiden lisävarusteet

Painikesovitin, adapteri tai välikaapeli lainataan tarvittaessa Tikoteekista kommunikointiapuvälineen tai tietokoneen käytön mahdollistamiseksi.

24 10 18 Tiedonsyöttölaitteiden toimintoja muuttavat välineet

Kyseinen ohjelma tai laite lainataan Tikoteekista tietokoneen käytön apuvälineeksi.

24 12 Ympäristönhallintajärjestelmät

24 12 03 Kauko-ohjausjärjestelmät, 24 12 06 Ympäristönhallintaohjelmat

Asuntoon kuuluvien toimintojen hallinta, kuten hissien käytön ohjaus, oven ja ikkunan avaus, valaistuksen säätely sekä puhelimen käyttö, kuuluvat sosiaalitoimen vammaispalveluun. Myös näiden järjestelmien käyttöön tarvittavat painikkeet kustantaa sosiaalitoimi.

Sängyn, tietokoneen tai viihde-elektroniikan hallinnan mahdollistava järjestelmä lainataan TYKS:n Tikoteekista potilaalle, jolla on monia toimintakyvyn rajoituksia ja joka ei pysty selviytymään päivittäisistä toiminnoistaan ilman toisen henkilön apua ja on ainakin osan vuorokaudesta yksin asunnossaan. Ympäristöhallintalaitteiden käyttö edellyttää riittävät kognitiiviset ja motoriset taidot.

24 18 Käsivarren ja/tai käden ja/tai sormien toimintaa auttavat tai korvaavat välineet

Käsivarren ja/tai käden ja/tai sormien toimintaa auttava tai korvaava apuväline myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle ja kyseinen toiminto ei onnistu tavallisesta kaupasta ostettavalla apuvälineellä.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Osoitintikku lainataan Tikoteekista kommunikoinnin apuvälineen tai tietokoneen käytön mahdollistamiseksi. Osoitintikku voidaan myöntää sosiaalitoimen vammaispalvelusta harkinnanvaraisena, kun käyttö liittyy vapaa-ajan tai työnomaiseen toimintaan.

24 18 18 Osoitinlamput

Osoitinlamppu lainataan Tikoteekista kommunikoinnin apuvälineeksi.

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarren tuet

Kyynärvarsituki lainataan Tikoteekista kommunikointiapuvälineen tai tietokoneen käytön mahdollistamiseksi.

24 18 99 Näppäimistön reikälevyt

Kommunikointilaitteen tai tietokoneen näppäimistön reikälevy lainataan Tikoteekista näppäimistön käytön mahdollistamiseksi.

24 21 Otteen pidentimet

24 21 03 Tarttumapihdit, käsikäyttöiset

Tarttumapihdit myönnetään TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

24 24 Asetteluvälineet

Väline laitteen asettamiseksi helposti saataville tai lähelle käyttäjää lainataan Tikoteekista kommunikointiapuvälineen tai tietokoneen käytön mahdollistamiseksi.

24 24 99 Kiinnitysvarret

Lainataan Tikoteekista, kun kyseessä on lisävaruste Tikoteekista myönnetyn kommunikoinnin apuvälineen tai tietokoneen käytön mahdollistamiseksi.

24 27 Kiinnitysvälineet

24 27 06 Liukuestealustat

Liukuestealustat potilas hankkii pääsääntöisesti itse. Liukuestemateriaalia on saatavana useista kaupoista.

24 36 Kanto- ja kuljetusvälineet

24 36 03 Kantovälineet

Sylitarjotin lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

24 36 12 Kuljetuspöydät, pyörälliset

Kuljetuspöytä lainataan TYKSistä tai terveyskeskuksesta hoitovastuun mukaan potilaalle, jolle ne ovat välttämätön edellytys itsenäiselle suoriutumiselle.

27 YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET, TYÖVÄLINEET JA TYÖKONEET

27 03 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet

27 03 03 Ilmaston säätelyvälineet (lämpötila, kosteus, tuuletus), esim. ilmankostuttajat

Ilman jäähdytyslaitteisto voidaan korvata sosiaalitoimen kautta potilaalle, jolle kuumuus aiheuttaa pitkäaikaisen tai pysyvän kunnon heikkenemisen.

30 VAPAA-AIKA JA LEIKKIVÄLINEET

Leikkiin, harrastuksiin, urheiluun ja muuhun vapaa-ajan viettoon tarkoitettut välineet ovat sosiaalitoimen harkinnanvaraisia välineitä ja laitteita.

30 03 Lelut

Leluja voidaan lainata vain erityisperustein TYKSistä tai turkulaiselle lapselle Turun terveystoimesta sellaiselle lapselle, joka käyttää lelua kuntoutussuunnitelman mukaisesti harjoitusvälineenä.

Painikeleluja lainataan pääsääntöisesti kahdeksi kuukaudeksi TYKS:n Tikoteekista synn ja seurauksen ymmärtämisen kehittämiseen.

30 15 Välineet valokuvaukseen sekä elokuvien ja videoiden tekoon

Digitaalikamera voidaan lainata määräajaksi Tikoteekista kommunikointimateriaalin kuvaamista varten.

8. Lähdeaineisto

- Asetus kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta (1161/1991)
- Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)
- Asetus työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista (1253/1993)
- Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987)
- Erikoissairaanhoidolaki (1062/1989)
- Hoitoon pääsyn turvaaminen. Kuntatiedote 10/2004.
- Kallanranta, Rissanen, Vilkkumaa (toim.). Kuntoutus. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 2001.
- Kansanterveyslaki (66/1972)
- Laki ammatillisesta kuntoutuksesta (630/1998)
- Laki julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002)
- Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta (610/1991)
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)
- Laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta (626/1991)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon potilasmaksuista (734/1992)
- Laki tapaturmalain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta (625/1991)
- Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (1505/1994)
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)
- Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelujen järjestäminen. Eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotto 1803/2000.
- Perusopetuslaki (628/1998)
- Salminen, A-L. (toim.) Apuvälinekirja. Kehitysvammaliitto ry, Helsinki 2003.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto. Apuvälinepalveluiden laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:7. Stakes, Helsinki 2003.
- Sotilasvammalaki (404/1948)
- Suomen kuntaliitto. Apuvälinepalvelunimikkeistö – opas terveydenhuoltoon. Suomen kuntaliitto, Helsinki 2004.
- Suomen perustuslaki (731/1999)
- Työturvallisuuslaki (738/2002)
- Töytäri O. Apuvälineiden saatavuus 2000. Selvitys apuvälineiden luovutuskäytännöistä, resursseista ja yhteistyöstä terveyskeskuksissa ja keskussairaaloissa. Aiheita 9. Stakes, Helsinki 2001.
- Töytäri O. Apuvälineiden ja apuvälinepalveluiden saatavuus terveyskeskuksissa ja keskussairaaloissa 2006. Raportteja 15/2007. Stakes, Helsinki 2007.
- Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia. SFS-EN ISO 9999. Suomen standardoimisliitto, 2003.